

Myndigheten
för civilt försvar

Vägledning

Riskhanteringsplaner

Framtagande av riskhanteringsplaner inom
översvämningsdirektivet cykel 3

Riskhanteringsplaner

Myndigheten för civilt försvar
651 81 Karlstad

Sektion: Sektionen för arbete med naturolyckor och klimatanpassning

Publikationsnummer: Myndigheten för civilt försvar MCF0026 – januari 2026
ISBN-nummer: 978-91-7927-680-5
Tidigare utgiven: 2020

Förord

I början av 2000-talet drabbades Europa av stora översvämningar. Efter de händelserna beslutade EU att alla medlemsländer ska planera för, hantera och förebygga omfattande översvämningar. 25 år senare har flera stora översvämningar drabbat kontinenten. I Sverige drabbades Gävle 2021 av regnmängder som sällan skådats. Hösten 2025 års kraftiga regn i Västernorrland visade att lokala översvämningar kan få långtgående konsekvenser på infrastruktur och försörjningskedjor i hela landet. Att arbeta med att minska konsekvenserna av översvämningar är viktigare än någonsin.

Sedan riskhanteringsplanerna i den föregående cykeln togs fram har omvärldsläget förändrats på ett sätt som påverkar hela samhällets beredskap. Klimatförändringar, ökade geopolitiska spänningar och nya typer av hot har gjort att kraven på resiliens, samverkan och samarbete har blivit större. Det civila försvaret utvecklas och de åtgärder som vidtas inom ramen för arbetet med att hantera översvämningar bidrar även det till att stärka samhällets motståndskraft i fredstida kriser, höjd beredskap och ytterst krig. Det är nu mer angeläget än någonsin att minska sårbarheten och öka motståndskraften mot natur- och klimatrelaterade risker. För att arbetet ska lyckas behöver aktörer från hela samhället samarbeta och bidra med åtgärder som minskar risken för ogynnsamma konsekvenser av översvämningar.

Att ta fram eller revidera en riskhanteringsplan är det sista steget i det 6-års cykliska arbetet enligt EU:s översvämningdirektiv. Denna vägledning riktar sig främst till de 17 länsstyrelser som ansvarar för riskhanteringsplaner i de 26 områdena som MSB 2024 identifierade med betydande översvämningrisk. Arbetet enligt förordningen (2009:956) om översvämningrisker syftar till att minska riskerna för och konsekvenserna av översvämningar genom ett förebyggande och förberedande arbete.

Tillsammans för ett starkt civilt försvar

Karlstad, 2026-01-14

Anders Edstam

Enhetschef räddningstjänst och farliga ämnen

Innehåll

1.	Riskhanteringsplaner	5
1.1	Bakgrund	5
1.2	Syfte	6
1.3	EU:s utvärdering	7
1.4	Hänsyn till klimatförändringar	8
1.5	Klimatanpassning och civilt försvar	8
1.6	Ansvar och samordning	9
1.7	Innehåll	11
1.8	Tidplan och process	11
2.	Samarbete kring riskhanteringsplaner	13
2.1	Ett gemensamt ansvar	13
2.2	Statliga myndigheter	14
2.3	Länsstyrelserna	14
2.4	Regionerna	14
2.5	Kommunen och kommunala bolag	15
2.6	Vattenorganisationer och älvgrupper	16
2.7	Intresseorganisationer	17
2.8	Privata aktörer och verksamhetsutövare	17
2.9	Allmänheten	17
3.	Geografisk avgränsning av riskhanteringsplanen	19
3.1	Riskområdet och avrinningsområdet	19
4.	Mål	20
4.1	EU-direktiv och förordningar	20
4.2	Internationella mål och styrdokument	21
4.3	Nationella mål och styrdokument	24
4.4	Målen i riskhanteringsplanen	26
5.	Åtgärder	29
5.1	Åtgärds kategorier	29
5.2	Framtagande av åtgärder	30
5.3	Prioritering av åtgärder	35
5.4	Redovisning av åtgärder	41
6.	Att ta fram en riskhanteringsplan	43
6.1	En process i flera led	43
6.2	Riskhantering	43
6.3	Samordning inom vattendistriktet	44
6.4	Miljöbedömning	45

6.5	Samråd	48
6.6	Färdigställande	50
6.7	Sekretess och informationssäkerhet	50
7.	Uppföljning	52
7.1	Uppföljning av riskhanteringsplaner från den första cykeln (2010–2015).....	52
7.2	Myndigheten för civilt försvar följer upp riskhanteringsplaner från andra cykeln (2016–2021).....	52
7.3	Uppföljning av riskhanteringsplaner från tredje cykeln (2022–2027)	53
7.4	Hot- och riskkartor	53
7.5	Andra åtgärder	54
7.6	Revidering av befintliga riskhanteringsplaner från andra cykeln (2016–2021).....	54
8.	Rapportering	56
8.1	Rapportering av riskhanteringsplaner till EU	56
8.2	Avstämning av arbetet	56
	Lagar och förordningar	58
	Bilaga 1 EU:s utvärderingar av Sveriges arbete under och efter cykel 2 (2016–2021).....	59
	Bilaga 2 Innehållsförteckning och innehåll i riskhanteringsplanen	62
	Bilaga 3 Åtgärdstyper	70
	Bilaga 4 Mål- och åtgärdstabell	72

1. Riskhanteringsplaner

1.1 Bakgrund

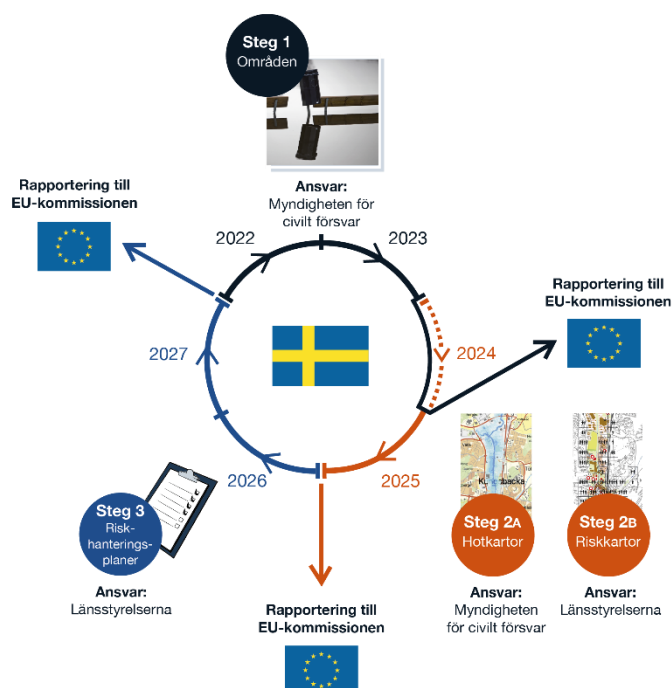
Länsstyrelsernas arbete med riskhanteringsplaner följer av EU-direktiv 2007/60/EG om bedömning och hantering av översvämningsrisker, förordningen (2009:956) om översvämningsrisker (nedan översvämningsförordningen) och Myndigheten för civilt försvars föreskrifter om hantering av översvämningsrisker (riskhanteringsplaner) (MSBFS 2013:1).

Översvämningsförordningen syftar till att minska ogynnsamma följder av översvämnningar för människors hälsa, miljön, kulturarvet och ekonomisk verksamhet.

Arbetet är uppdelat i cykler där varje cykel omfattar sex år. Varje cykel består av tre steg.

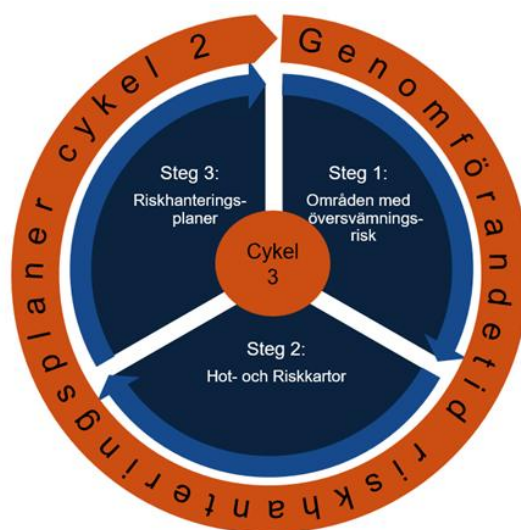
- Under steg 1 identifieras områden med betydande översvämningsrisk.
- Under steg 2 framställs hot- och riskkartor för de identifierade områdena.
- Under steg 3 ska riskhanteringsplaner fastställas för de områden som har betydande översvämningsrisk.

Grafik 1. Översvämningsdirektivets olika steg med tidplan för cykel 3 (2022–2027).

Genomförandet av riskhanteringsplanen utförs sedan parallellt med nästkommande cykel. Rapporten ”Översyn av områden med betydande översvämningsrisk, cykel 3”¹ beskriver identifieringen av de 26 områden som MSB 2024 beslutade ha betydande översvämningsrisk i den tredje cykeln (2022–2027). Rapporten och hot- och riskkartorna² finns på mcf.se.

Grafik 2. Riskhanteringsplanens genomförandetid i förhållande till innevarande cykel.

1.2 Syfte

Riskhanteringsplanerna ska beskriva hur de risker som identifierats i de 26 områdena bör hanteras. En riskhanteringsplan per identifierat område ska tas fram. Riskhanteringsplanen behandlar översvämningspåverkan från hav, sjöar, vattendrag och skyfall. Syftet är att undvika och minska den ogynnsamma påverkan av översvämningsrisker för området som helhet.

Översvämningsförordningens syfte

1 § Bestämmelserna i denna förordning syftar till att minska ogynnsamma följder av översvämningsrisker för människors hälsa, miljön, kulturarvet och ekonomisk verksamhet.

Utifrån hot- och riskkartorna fastställer riskhanteringsplanen mål för hantering av översvämningsrisker. Planen ska sedan presentera och prioritera åtgärder som syftar till att uppnå dessa mål. Riskhanteringsplanen ska behandla alla aspekter av

¹ <https://rib.msb.se/filer/pdf/30690.pdf>

² [MCF:s översvämningsportal](#)

hanteringen av översvämningsrisker, med inriktning på förebyggande, skydd och beredskap, inbegripit översvämningsprognoser och system för tidig varning.³

Riskhanteringsplanerna och dess åtgärder är centrala i arbetet med översvämningsförordningen. Det är i detta steg som länsstyrelserna arbetar tillsammans med kommuner, regionala intressenter, allmänhet, organisationer och andra aktörer. Länsstyrelserna sammanställer de åtgärder som genomförs och planeras att genomföras av olika aktörer i riskhanteringsplaner. I arbetet kan även framtida behov av åtgärder identifieras. Sammanställningen skapar en helhetssyn och möjliggör samordning och koordinering av åtgärder i de identifierade områdena.

Förutom att vara en ren vägledning, utgör denna vägledning även en orientering i hur riskhanteringsplanen är en väsentlig del av arbetet med att minska risken för att samhället påverkas negativt av översvämningsrisker. Vägledningen visar att det krävs samordning av åtgärder från hela samhället för att minska risken för översvämningsrisker. Vägledningen utgör också en del av rapporteringen till EU om Sveriges arbete med översvämningsdirektivet.

1.3 EU:s utvärdering

I översvämningsdirektivets första (2010–2015) och andra cykel (2016–2021) har EU utvärderat medlemsländernas arbete efter varje delsteg. Efter en hel cykels arbete har en större utvärdering av medlemsländernas genomförande av direktivet gjorts. Efter att cykel 2 (2016–2021) avslutats presenterade EU i februari 2025 rapporten ”Rapport från Kommissionen till Rådet och Europaparlamentet om genomförandet av ramdirektivet för vatten(2000/60/EG) och översvämningsdirektivet (2007/60/EG)”, med följedokument ”Commission staff working document”. Rapporterna handlar både om arbetet i stort inom EU men riktar sig även direkt till Sverige och innehåller en sammanfattning och utvärdering av Sveriges arbete med översvämningsdirektivet och vattendirektivet. Rapporten innehåller även rekommendationer för det fortsatta arbetet med både översvämningsdirektivet och vattendirektivet.

EU-kommissionens rekommendationer för översvämningsdirektivet handlar bland annat om att

- ytterligare beakta översvämningsrisker från skyfall i hot- och riskkartorna
- följa upp åtgärderna i tidigare riskhanteringsplaner
- uppmuntra allmänhetens deltagande i samråd av riskhanteringsplanerna.

Alla rekommendationer från utvärderingen av den andra cykeln (2016–2022) finns i bilaga 1 tillsammans med rekommendationerna som kommissionen lämnade i

³ 12§ Förordning (2009:956) om översvämningsrisker

samband med utvärdering av riskhanteringsplanerna i februari 2024. Hur rekommendationerna har omhändertagits och arbetats in i vägledningen redovisas också i bilaga 1.

1.4 Hänsyn till klimatförändringar

Klimatförändringens effekter ser vi redan idag. Klimatförändringar bidrar till att öka sannolikheten för översvämningar och förstärka konsekvenserna av översvämningshändelser. Klimatanpassning handlar om att öka motståndskraften och resiliens mot klimatförändringarnas effekter samt att ta tillvara nya möjligheter. Det är därför av stor vikt att klimatförändringar och klimatanpassningsarbetet beaktas under framtagandet av riskhanteringsplanen.

Arbetet bör utgå från Sveriges nationella strategi för klimatanpassning.⁴ Det ska tydligt framgå av riskhanteringsplanen hur hänsyn har tagits till klimatförändringar från framtagna underlag och vid val av mål och åtgärder. Exempel på underlag kan utgöras av underlag från myndigheternas klimatanpassningsarbete.⁵

Vid framtagandet av hot- och riskkartor över identifierade områden har hänsyn till ett framtida klimat beaktats för samtliga översvämningstyper.

1.5 Klimatanpassning och civilt försvar

Klimatförändringarna kan påverka samhällets riskbild både genom ett förändrat säkerhetsläge och genom ökade risker för till exempel naturolyckor. Dessutom kan samhällets sårbarhet och därmed beredskap påverkas av långsiktiga klimatförändringar. Därför behöver planering för samhällets krisberedskap ta hänsyn till hur klimatförändringar påverkar riskbilden.

Krisberedskap handlar om samhällets förmåga att förebygga, motstå och hantera alla slags svåra samhällsstörningar, inklusive störningar som orsakats eller förstärkts av ett förändrat klimat. Vissa myndigheter har ett särskilt ansvar i planering och hantering, men alla aktörer, statliga myndigheter, kommuner, regioner, företag, frivilliga organisationer och individer har ett ansvar för att bygga upp motståndskraft och resiliens.

Förmågan som byggs upp inom krisberedskapen i fredstid är också en grundläggande del av samhällets civila försvar. Med civilt försvar avses den civila verksamhet som myndigheter, kommuner, regioner, företag, frivilliga försvarsorganisationer och det civila samhället med flera vidtar för att förbereda Sverige för väpnat angrepp. Det civila försvaret dimensioneras av kraven vid

⁴ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/skrivelse/2024/03/skr.-20232497>

⁵ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20181428-om-myndigheters_sfs-2018-1428/

väpnat angrepp och finns som verksamhet bara under höjd beredskap. I fred handlar det om att planera och genomföra förberedelser inför höjd beredskap. Genom vårt medlemskap i Nato har det också blivit tydligare att vi behöver kunna genomföra åtgärder för avskräckning eller förberedelser för försvar redan i fred innan beslut om höjd beredskap. I detta sammanhang är klimatanpassning en viktig del av totalförsvarets robusthet. Detta eftersom allvarliga översvämningar eller andra klimatrelaterade händelser inte får försämra samhällsviktiga funktioner eller påverka Sveriges försvarsförmåga negativt, vilket gäller både i fred och under höjd beredskap. Förmågan att hantera kriser i fredstid utgör därmed en grund för både civilt försvar och totalförsvarets samlade förmåga.

För att samhällets samlade resurser ska kunna användas så effektivt som möjligt behöver befintliga aktörsgemensamma processer för samordning, planering och förberedelser inom krisberedskapen och civilt försvar vara sammanhängande och förstärka varandra. Förmågan byggs genom beredskapshöjande åtgärder, både förebyggande och förberedande.

Åtgärder för att minska konsekvenserna av översvämningar är därmed en integrerad del av både krisberedskap och civilt försvar. Genom exempelvis hållbar samhällsplanering, robust utformning av samhällsviktig verksamhet, samverkan och övning av berörda aktörer stärks samhällets motståndskraft och uthållighet. Detta bidrar till att samhällsviktiga funktioner kan upprätthållas och att totalförsvarets förmåga inte försämras vid höjd beredskap eller krig.

1.6 Ansvar och samordning

Varje länsstyrelse ansvarar för att framställa riskhanteringsplanerna inom sitt län och samordna innehåll med berörd lagstiftning och annat arbete som är relevant för riskhanteringsplanen för att uppnå översvämningdirektivets syfte.

Riskhanteringsplanerna behöver stämmas av inom och mellan länen i den mån åtgärderna påverkar angränsande län. Riskhanteringsplanerna behöver också samordnas med de förvaltningsplaner och åtgärdsprogram som tas fram enligt vattendirektivet. Detta ska göras så att respektive direktivs syften uppfylls. För Haparanda, som har ett internationellt avrinningsområde, ska arbetet även samordnas med riskhanteringsplaner i Finland. För Karlstad kan samråd med Norge behövas.

Tabell 1. Länsstyrelser som ansvarar för framtagandet av riskhanteringsplaner samt berörda kommuner som omfattas av hot- och riskkartor.

Vatten-distrikt	Antal områden	Ansvarig länsstyrelse för framtagning	Område med betydande risk för översvämning och kod	Kommuner berörda, till större eller mindre del, av hot- och riskkartor
SE1 Bottenviken	1	Norrbottnen	Haparanda (SE1TOA8604)	Haparanda, Torneå (Finland)

Vatten-distrikt	Antal områden	Ansvarig länsstyrelse för framtagning	Område med betydande risk för översvämning och kod	Kommuner berörda, till större eller mindre del, av hot- och riskkartor
SE2 Bottenhavet	3	Västernorrland	Sundsvall (SE2A7688)	Sundsvall
		Dalarna	Falun (SE2A6504)	Falun
		Gävleborg	Gävle (SE2A7076)	Gävle
SE3 Norra Östersjön	5	Västmanland	Västerås (SE3A6376)	Västerås
		Uppsala	Uppsala (SE3A0656)	Uppsala
		Stockholm	Stockholm (SE3A0336)	Botkyrka, Danderyd, Haninge, Huddinge, Järfälla, Norrtälje, Nynäshamn, Lidingö, Nacka, Sigtuna, Solna, Sollentuna, Stockholm, Sundbyberg, Tyresö, Täby, Upplands Väsby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö, Österåker
		Södermanland	Eskilstuna (SE3A0740)	Eskilstuna
		Örebro	Örebro (SE3A6188)	Örebro
SE4 Södra Östersjön	12	Kalmar	Kalmar (SE4A2280)	Kalmar
		Östergötland	Norrköping (SE4A1192)	Norrköping
		Jönköping	Jönköping (SE4A1544)	Jönköping
		Blekinge	Karlskrona (SE4A2680)	Karlskrona
		Blekinge	Karlshamn (SE4A2676)	Karlshamn
		Skåne	Kristianstad (SE4A2980)	Kristianstad
		Skåne	Ystad (SE4A3808)	Ystad
		Skåne	Trelleborg (SE4A3752)	Trelleborg, Skurup
		Skåne	Skanör/Falsterbo/Höllviken/Ljunghusen (SE4A3672)	Vellinge
		Skåne	Malmö (SE4A3604)	Malmö, Burlöv, Lomma, Staffanstorps*, Vellinge*
		Skåne	Landskrona (SE4A3560)	Landskrona
		Skåne	Helsingborg (SE4A3452)	Helsingborg

Vatten-distrikt	Antal områden	Ansvarig länsstyrelse för framtagning	Område med betydande risk för översvämning och kod	Kommuner berörda, till större eller mindre del, av hot- och riskkartor
SE5 Västerhavet	5	Västra Götaland	Göteborg (SE5A4368)	Göteborg, Mölndal, Partille, Ale
		Halland	Varberg (SE5A4156)	Varberg
		Halland	Halmstad (SE5A3660)	Halmstad
		Västra Götaland	Uddevalla (SE5A4608)	Uddevalla
		Värmland	Karlstad (SE5A5704)	Karlstad, Hammarö, Forshaga*

*Kommuner som berörs endast i mindre utsträckning

1.7 Innehåll

Innehållet i en riskhanteringsplan regleras i förordningen (2009:956) om översvämningssrisker och Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om översvämningssrisker (riskhanteringsplaner) (MSBFS 2013:1). Viktigt att notera är att det enligt översvämningssförordningen finns särskilda krav för de befintliga riskhanteringsplanerna från cykel 2 (2022–2027) som ska uppdateras. Dessa krav finns beskrivna i §5 MSBFS 2013:1⁶ och även i bilaga 2.

Riskhanteringsplanerna för de 26 områdena bör vara lika i sitt upplägg och innehåll. Detta för att öka tydligheten, underlätta läsning och förståelsen men också för att säkerställa att alla obligatoriska delar finns med. Myndigheten för civilt försvar har tagit fram en innehållsförteckning och mall som bör följas och en åtgärdsstabell för att underlätta rapportering av föreslagna åtgärder. Se bilaga 2, bilaga 3 och bilaga 4.

1.8 Tidplan och process

Riskhanteringsplaner ska tas fram, ses över och uppdateras under 2026–2027. Samarbete och öppenhet är centralt i arbetet med riskhanteringsplaner och under framtagandeprocessen måste samråd äga rum med kommuner, allmänheten och andra intressenter.

Riskhanteringsplanerna kan förväntas genomgå en strategisk miljöbedömning utifrån de kriterier som listas i Miljöbedömningsförordningen (2017:966).⁷ En miljökonsekvensbeskrivning (MKB) ska då upprättas i samband med framtagandet av riskhanteringsplanen (se kapitel 6). Länsstyrelserna rekommenderas komma

⁶ 5 § MSBFS 2013:1

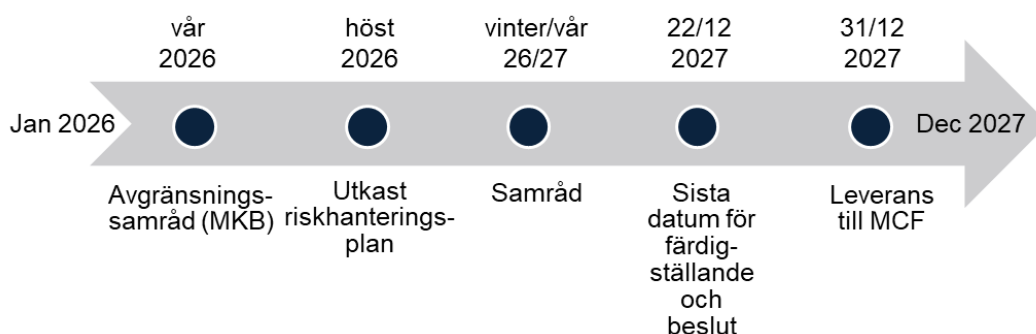
⁷ Miljöbedömningsförordningen (2017:966)

igång med planarbetet under januari 2026 och hålla avgränsningssamrådet för miljöbedömningen så tidigt som möjligt.

Den ordinarie samrådstiden för riskhanteringsplanen ska vara minst två månader⁸ och bedöms företrädesvis kunna ske vid något tillfälle mellan november 2026 och april 2027, parallellt med samrådet för förvaltningsplanerna och åtgärdsprogrammen enligt vattendirektivet. Det är länsstyrelserna själva som beslutar lämplig tidpunkt för samrådet. Riskhanteringsplanen ska, enligt 14 § förordningen om översvämningsrisker, vara färdigställd och beslutad av länsstyrelserna senast den 22 december 2027. Riskhanteringsplanerna gäller under tidsperioden 2028–2033.

Länsstyrelsernas arbete med riskhanteringsplaner ska rapporteras till Myndigheten för civilt försvar som i sin tur ansvarar för Sveriges rapportering av arbetet till EU. Mer information om rapportering och uppföljning finns i kapitel 7.

Grafik 3. Förslag till tidplan för arbetet med riskhanteringsplaner. Datum för avgränsningssamråd, utkast till riskhanteringsplan och samråd bestäms av respektive länsstyrelse.

⁸ 16 § Förordning (2009:956) om översvämningsrisker

2. Samarbete kring riskhanteringsplaner

2.1 Ett gemensamt ansvar

Arbetet med riskhanteringsplanen är omfattande och berör flera intressen och intressenter. Viktiga parter i arbetet är myndigheter, kommuner, verksamhetsutövare, allmänheten och berörda organisationer. Länsstyrelsen ska ta fram riskhanteringsplanen men strategier, underlag och annan information kan erhållas från berörda kommuner och andra myndigheter. Verksamhetsutövare och privata aktörer har kunskap om just deras verksamhet eller fastighet som kan utgöra ytterligare underlag.

Mål för riskhanteringsplanen ska sättas och åtgärder ska prioriteras. Det kan finnas betydande finansiella investeringar kopplade till genomförandet av riskhanteringsplanen. Planen behöver därför utarbetas sektorsövergripande och förankras väl med regionala, kommunala och lokala aktörer samt medborgare. Att hitta bra arbetsformer för ett kontinuerligt samarbete under hela genomförandet av riskhanteringsplanen är viktigt. Att använda befintliga nätverk och mötesforum kan ge lika bra resultat som att starta nya.

Grafik 4. Exempel på riskhanteringsplanens olika aktörer.

2.2 Statliga myndigheter

Myndigheten för civilt försvar har det övergripande ansvaret för översvämningsdirektivets utförande. Myndigheten har utsetts som behörig myndighet för direktivet och har föreskriftsrätt för alla steg i översvämningsförordningen. Underlag och information till riskhanteringsplanen kan delvis hämtas från Myndigheten för civilt försvar men också från flera andra myndigheter, vilka dessutom kan ge stöd i arbetet. Exempel på myndigheter som kan ha användbar information är Havs- och vattenmyndigheten (HaV), Sveriges geologiska undersökning (SGU), Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), Riksantikvarieämbetet, Boverket, Naturvårdsverket, Trafikverket och Försvarsmakten.

2.3 Länsstyrelserna

Riskhanteringsplanen tas fram av länsstyrelsen enligt förordningen (2009:956) om översvämningsrisker och föreskriften om länsstyrelsens planer för hantering av översvämningsrisker (riskhanteringsplaner) (MSBFS 2013:1).

Länsstyrelsen ansvarar för att innehåll, rapporteringsunderlag och uppföljning följer förordningen och föreskriften. För de åtgärder som länsstyrelsen själv åtar sig att genomföra bör länsstyrelsen säkerställa finansiering och se till att de utförs enligt tidplan.

Länsstyrelserna har dessutom andra uppdrag som berör riskhanteringsplanen, bland annat att ta fram regionala handlingsplaner för klimatanpassning och regionala risk- och sårbarhetsanalyser. Fem länsstyrelser är även utsedda till vattenmyndigheter och dessa tar fram och beslutar om miljökvalitetsnormer, förvaltningsplaner och åtgärdsprogram för varje vattendistrikt. Till stöd för arbetet finns det beredningssekreteriat på varje länsstyrelse som genomför analyser och tar fram underlag till vattenmyndigheternas kanslier. Länsstyrelserna ska också, enligt 10 § förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap, i sin verksamhet beakta totalförsvarets krav.⁹

2.4 Regionerna

Regionerna ansvarar för uppgifter som är gemensamma för stora geografiska områden, till exempel hälso- och sjukvård, regional och lokal kollektivtrafik. Regionerna vidtar både egna åtgärder och tillsammans med andra aktörer. Regionerna samordnar det regionala tillväxtarbetet inom ramen för förordningen om regionalt utvecklingsarbete (2017:583) i syfte att skapa en hållbar regional

⁹ I Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter och allmänna råd om statliga myndigheters uppgifter inför och vid höjd beredskap (MSBFS 2025:4) finns ett allmänt råd som ansluter till 10 §.

utveckling över tid. Det regionala utvecklingsarbetet ska utformas och bedrivas i samarbete mellan aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå.

På uppdrag av regeringen görs även länsplaner för regionaltransportinfrastruktur av regionerna. Länsplanerna kan omfatta investeringar i statliga regionala vägar, samfinansiering till nationell plan, statlig medfinansiering av kommunal infrastruktur, åtgärder för trafiksäkerhet, kollektivtrafik och cykel.

Tre regioner ansvarar även för regionplanering som på en övergripande nivå planerar och utreder frågor av regional betydelse som berör fler än en kommun. Det kan exempelvis vara kommunöverskridande frågor som klimatanpassning. Underlag till riskhanteringsplanerna kan finnas i till exempel regionernas regionplaner eller regional utvecklingsstrategi.

2.5 Kommunen och kommunala bolag

Kommunerna har ett ansvar att skydda människors liv och hälsa samt egendom och miljö, och ta hänsyn till risker i sin planering. Kommunen bedriver dessutom räddningstjänstverksamhet och olycksförebyggande arbete. Bland annat vidtar kommunerna åtgärder för att förebygga olyckor, minska sårbarheten, hantera extraordinära händelser och öka samhällets förmåga och resiliens. Det innebär att ha tillräcklig beredskap för översvämningar och upprätthålla grundläggande service till invånarna. Ansvaret följer inte direkt av översvänningsförordningen men styrs tydligt av andra lagar och förordningar.¹⁰

Kommunens risk- och sårbarhetsanalys, översiktsplan och handlingsprogram enligt lag om skydd mot olyckor är därför särskilt relevanta för riskhanteringsplanen. Många kommuner har även tagit fram egna strategier och åtgärdsprogram för klimatanpassning eller specifikt för översvämning.

Kommunerna har dessutom värdefull lokal kunskap om risk- och sårbarheter, teknisk infrastruktur, samhällsviktig verksamhet samt beredskapscapacitet.

Kommunen är även verksamhetsutövare och kan i kommunal regi, eller via kommunala bolag, ha åtagit sig att genomföra vissa skyddsåtgärder för att förhindra konsekvenser av en översvämning. Både kommun och kommunala bolag bör därför involveras vid framtagandet av åtgärder.

Kommunens åtgärder för att förebygga, förhindra och hantera konsekvenser av översvämningar bör beskrivas i riskhanteringsplanen. Det är dock viktigt att de

¹⁰ Bland annat lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH), lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) och plan- och bygglagen (2010:900) (PBL).

åtgärder som förs in i riskhanteringsplanen är väl förankrade inom den kommunala organisationen och med de som särskilt berörs av åtgärden.

2.5.1 Räddningstjänst

Kommunen ska bedriva räddningstjänst enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO). Kommunens ansvar enligt LSO innebär att kommunen dels ska bedriva operativ räddningstjänstverksamhet, dels brand- och olycksförebyggande arbete. Räddningstjänsten bör vara delaktig i samtliga skeden av riskhanteringsplanprocessen. Detta är viktigt dels för att identifiera åtgärder och minimera olika risker, dels för att förbättra förutsättningarna för räddningsinsatser.

Enligt LSO ska en kommun ha handlingsprogram för såväl förebyggande verksamhet som för räddningstjänst. Handlingsprogrammen ska bland annat ange de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser och vilken förmåga kommunen har att hantera riskerna.¹¹ Enligt 8§ MSBFS 2021:1¹² ska kommunerna beskriva sina risker för bland annat naturolyckor i handlingsprogrammet. Naturolyckor är en av de olyckstyper som i större utsträckning kan inträffa inom varje kommun och som kan resultera i stora konsekvenser på liv, hälsa, egendom och/eller miljö, samt omfattande räddningsinsatser.

2.6 Vattenorganisationer och älvgrupper

Vattenorganisationer är sammanslutningar av lokala aktörer som finns nära vattendrag, sjöar och hav. Det kan till exempel vara vattenvårdsförbund eller vattenråd.¹³ Vattenmyndigheterna har en sammanställning över vattenorganisationer i de fem olika vattendistrikten.¹³

Älvgrupper har skapats utmed ett flertal vattendrag och de samordnas av berörda länsstyrelser. Syftet med älvgrupperna är att sprida kunskap, information samt lägesbilder om vattendraget bland deltagande organisationer samt att skapa nätverk för att underlätta samarbete inför och under situationer med höga flöden. En annan viktig uppgift är att utmed vattendraget verka för att förebyggande åtgärder vidtas och att dessa samordnas så att inte ytterligare skador uppstår vare sig uppströms eller nedströms en eventuell åtgärd. Älvgrupperna blir därför en viktig samrådspart under arbetet.

¹¹ <https://rib.msb.se/filer/pdf/29803.pdf>

¹² <https://www.mcf.se/sv/regler/gallande-regler/msbfs-20211/>

¹³ <https://www.vattenmyndigheterna.se/vattenforvaltning/vattenforvaltning-i-sverige/vattenorganisationernas-roll.html>

2.7 Intresseorganisationer

Intresseorganisationer har ofta god kännedom om lokala förutsättningar. Olika frivilliga intresseorganisationer kan bidra med specialkompetens inom krisberedskap så väl som frågor kopplade till vattenområden. Genom att bjuda in intresseorganisationer till samrådet kan lokalt engagemang skapas och information om risker framkomma. Mer information om frivilligorganisationer finns bland annat på krisinformation.se.¹⁴

2.8 Privata aktörer

En grundprincip i arbetet med olycksförebyggande och klimatanpassning är att ansvaret för skydd av egendom i första hand ligger på egendomens ägare.

Markägare, näringsinnehavare och övriga aktörer som berörs av en översvämning är därför viktiga samrådsparter i arbetet med riskhanteringsplanen.

Riskhanteringsplanen syftar bland annat till att reducera risker för skador samt upprätthålla service och leveranser av kritiska varor och tjänster vid en översvämning. Aktörer som äger och bedriver samhällsviktiga verksamheter är därför särskilt viktiga för att kunna bedöma eventuella konsekvenser av en översvämning och identifiera behov av olika åtgärder.

Fastighetsägare och verksamhetsutövare omfattar såväl enskilda personer som företag, och kommunala och statliga myndigheter. Transportinfrastruktur som broar, trummor och övriga anläggningar nära vatten kan vara statligt, kommunalt såväl privat ägt. Andra viktiga verksamhetsutövare är aktörer inom skogs- och jordbruk, kraftbolag och dammägare.

Fastighetsägare och verksamhetsutövare har möjlighet att vidta specifika åtgärder vilka kan vara av intresse att redovisa inom ramen för riskhanteringsplanen.

2.9 Allmänheten

Allmänheten är en viktig samrådspart som bör informeras och uppmuntras att delta i arbetet. Information om översvämningssrisker och riskhanteringsplaner ska göras tillgänglig för allmänheten genom olika kanaler och det ska finnas goda möjligheter att lämna synpunkter på riskhanteringsplanens innehåll under det offentliga samrådet. Beslutade riskhanteringsplaner förväntas publiceras av respektive länsstyrelse. Myndigheten för civilt försvar kommer också att tillgängliggöra de beslutade riskhanteringsplanerna på myndighetens webbsida.

¹⁴ <https://www.krisinformation.se/detta-gor-samhallet/mer-om-sveriges-riskhanteringssystem/samhallets-ansvar/frivilligorganisationer>

Det är viktigt att alla berörda får information om översvämningsrisken, vad det personliga ansvaret innebär, vilket eget ansvar de har som fastighetsägare och hur de bör agera vid en översvämning eller vid varning för höga flöden eller högt vattenstånd. Åtgärder som särskilt berör allmänheten bör tydligt redovisas i riskhanteringsplanen.

3. Geografisk avgränsning av riskhanteringsplanen

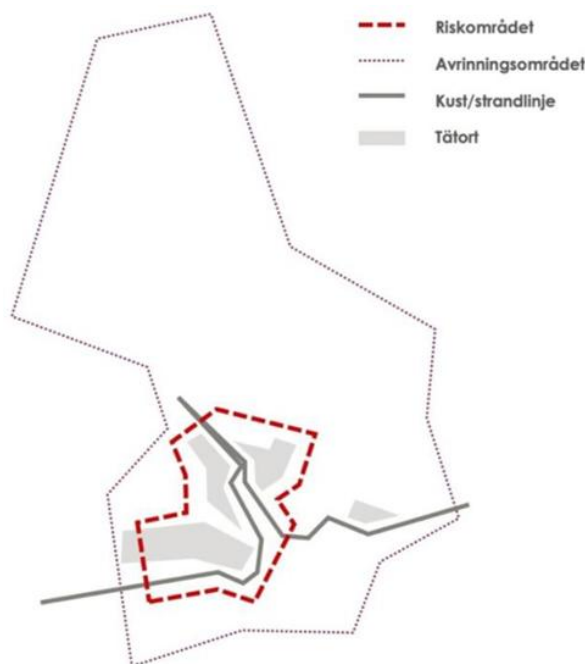
3.1 Riskområdet och avrinningsområdet

Riskhanteringsplanen bör i första hand fokusera på riskområdet som har identifierats vid framtagandet av hot- och riskkartorna. Planen bör även redovisa åtgärder som ligger utanför detta område om åtgärderna har betydelse för riskområdet. Det är viktigt att beakta de olika avrinningsområdenas, delavrinningsområdenas eller kustlinjens särdrag.

Riskhanteringsplanen kan exempelvis identifiera ett behov av flödesdämpande åtgärder uppströms det identifierade området eller möjligheter att utföra beredskapsåtgärder nedströms. Sårbara verksamheter kan behöva flyttas och avledningsvägar för vattnet säkerställas utanför det översvämningshotade området. Åtgärder bör beskrivas i förhållande till avrinnings- eller delavrinningsområdet som helhet.¹⁵ Kartor över riskområdet och avrinningsområdet, alternativt delavrinningsområdet eller kustområdet ska redovisas.

Den geografiska avgränsning som ligger till grund för miljöbedömningen ska utgå från de åtgärder som finns både innanför och utanför riskområdet. Avgränsningen bör förtydligas vid samråd och under framtagande av miljökonsekvensbeskrivningen.

Grafik 5. Schematisk karta över riskområdet och avrinningsområdet.

¹⁵ 12§ Förordning (2009:956) om översvämningsrisker

4. Mål

Sedan förra cykeln har nya mål, strategier och lagstiftningar tillkommit vilka har bäring på arbetet med framtagande av målen i riskhanteringsplanerna, samtidigt som vissa mål från tidigare cykler fortsatt är relevanta. Detta kapitel är tänkt att utgöra ett stöd vid formulering av länsstyrelsernas egna mål och beskriva hur dessa kan utformas så att de på ett tydligt och spårbart sätt bidrar till översvämningsdirektivets syfte att minska ogynnsamma konsekvenser av översvämningar.

4.1 EU-direktiv och förordningar

4.1.1 Översvämningsdirektivet (Direktiv 2007/60/EG)

Översvämningsdirektivet syftar till att hantera översvämningsrisker och minska konsekvenserna av en översvämning på människors hälsa, miljön, kulturarvet och ekonomisk verksamhet. Direktivet kräver att alla EU-länder identifierar områden med betydande översvämningsrisk, kartlägger översvämningsshot och översvämningsrisker och sedan fastställer riskhanteringsplaner.

4.1.2 Vattendirektivet (Direktiv 2000/60/EG)

Vattendirektivet syftar till att upprätta en ram för skyddet av sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten. Skyddet ska bland annat bidra till att mildra effekterna av översvämning. Medlemsländer ska samordna tillämpningen av översvämningsdirektivet med tillämpningen av vattendirektivet. Vid framtagningen av förvaltningsplaner och åtgärdsprogram samt delförvaltningsplaner och delåtgärdsprogram, enligt vattendirektivet, ska samordning ske med riskhanteringsplanerna för att utnyttja de ömsesidiga möjligheterna till gemensamma synergieffekter mellan direktiven. Havs- och vattenmyndigheten har i vägledningen Stöd i arbetet med en mer effektiv vattenförvaltning¹⁶ lyft fram vikten av att ta fram fysiska åtgärder inom delåtgärdsprogrammen som sedan i sin tur summeras till åtgärdsprogram i respektive vattendistrikt.¹⁷ I delåtgärdsprogrammet ska alla fysiska åtgärder som är tekniskt och ekonomiskt möjliga att genomföra för att nå kvalitetskraven sammanfattas.

¹⁶ <https://www.havochvatten.se/vagledning-foreskrifter-och-lagar/vagledningar/stod-i-arbetet-med-en-mer-effektiv-vattenforvaltning.html>

¹⁷ <https://www.havochvatten.se/om-oss-kontakt-och-karriar/om-havs--och-vattenmyndigheten/regeringsuppdrag/regeringsuppdrag/2025/delatgardsprogram-for-effektiv-vattenforvaltning-2025.html>

4.1.3 Naturrestaureringsförordningen (Förordning (EU) 2024/1991)

Naturrestaureringsförordningen fastställer regler för att restaurera och återställa försämrade ekosystem, uppnå unionens övergripande mål för begränsning av och anpassning till klimatförändringar samt förbättra livsmedelstryggheten. När medlemsstaterna utarbetar sina nationella restaureringsplaner ska de beakta särskilt de planer för hantering av översvämningsrisker som har fastställts i enlighet med översvämningsdirektivet (artikel 14 §14 c).¹⁸

4.1.4 Kritiska entiteters motståndskraft (Direktiv (EU) 2022/2557)

Direktivet syftar till att säkerställa tjänster som är nödvändiga för att upprätthålla viktiga samhällsfunktioner eller central ekonomisk verksamhet. Direktivet innehåller krav på nationella riskbedömningar samt skyldigheter att identifiera kritiska entiteter och vidta åtgärder för resiliens. När riskbedömningar görs ska hänsyn tas till de riskbedömningar som bland annat gjorts enligt översvämningsdirektivet.¹⁹

4.2 Internationella mål och styrdokument

4.2.1 Agenda 2030

FN:s 193 medlemsländer, inklusive Sverige, förband sig 2015 att arbeta för att uppnå en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar värld till år 2030. Agenda 2030 innehåller 17 mål och 169 delmål.²⁰ Mål 11: Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara, med delmålen 11.B: Implementera strategier för inkludering, resurseffektivitet och katastrofriskreducering, och 11.5: Mildra de negativa effekterna av naturkatastrofer, är särskilt relevant för rikshanteringsplanerna. Mål 6: Säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitetsförvaltning för alla, och Mål 13: Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser, är också relevanta för riskhanteringsplanerna.²¹

¹⁸ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202401991

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L2557>

²⁰ <https://globalamalen.se/>

²¹ https://www.unisdr.org/files/46052_disasterriskreductioninthe2030agend.pdf

4.2.2 Sendairamverket

Sendairamverket för katastrofriskreducering 2015–2030 antogs vid FN:s tredje världskonferens i Sendai, Japan 2015. Sendairamverket har fyra särskilda fokusområden som syftar till att

1. utveckla förståelsen för och bedömningen av risker
2. stärka aktörers förmåga att ta ansvar för katastrofriskreducering
3. investera i förebyggande åtgärder för att skapa resiliens
4. stärka beredskapen och återuppbyggnaden efter en katastrof.

Målsättningarna för Sendairamverket är bland annat att väsentligt minska dödligheten och antalet personer som påverkas negativt av katastrofer, minska ekonomiska förluster och skador på kritisk infrastruktur, öka antalet nationella och lokala strategier för katastrofriskreducering, samt öka användningen av system för tidig varning och krisinformation.²²

4.2.3 Parisavtalet och FN:s globala mål för anpassning

Parisavtalets artikel 7.1 fastställer det globala anpassningsmålet att förbättra anpassningsförmågan, stärka resiliens och minska sårbarheten för klimatförändringen i syfte att bidra till hållbar utveckling och säkerställa lämpliga anpassningsåtgärder inom ramen för Parisavtalets temperaturmål.

Vid COP 26 i 2021 lanserades Glasgow-Sharm el-Sheikh arbetsprogrammet för det globala målet om anpassning. Efter att arbetsprogrammet slutförts 2023 antogs Förenade Arabemiratens ramverk för global klimatesiliens.²³

4.2.4 EU-strategin för klimatanpassning

Kommissionens nya strategi för klimatanpassning innehåller fyra mål som tillsammans ska bidra till den övergripande visionen om att EU år 2050 ska vara ett samhälle som är motståndskraftigt mot klimatförändringarna (klimatresilient) och fullt ut anpassat efter de oundvikliga följderna av klimatförändringarna. De fyra målen är: *Smartare anpassning* som syftar till att öka kunskapen om klimatförändringarna, *mer systematisk anpassning* för att stärka insatserna för integrering av ett klimatperspektiv i beslutsfattande på olika nivåer, *snabbare anpassning* för att påskynda konkreta förebyggande åtgärder samt att *intensifiera internationella åtgärder* för motståndskraft mot klimatförändringar.

²² <https://www.mcf.se/sv/om-oss/internationella-samarbeten/fn-samarbete/sendairamverket/>

²³ https://unfccc.int/topics/adaptation-and-resilience/workstreams/gga%23tab_home

4.2.5 Unionsmål för resiliens mot katastrofer

För att hantera det föränderliga katastrofrisklandskapet antog Europeiska kommissionen en rekommendation och ett meddelande som fastställer gemensamma mål för att stärka katastrofmotståndskraften inom civilskyddet.²⁴

Målen är:

- **Föregripa** – bättre riskbedömningar, föregripande kapacitet och planering av katastrofriskhantering.
- **Förbereda** – öka befolkningens riskmedvetenhet och beredskap.
- **Varna** – bättre tidiga varningar.
- **Agera** – förbättra civilskyddsmekanismens insatskapacitet.
- **Säkra** – säkerställa ett robust civilskyddssystem.

4.2.6 EU:s strategi för beredskapsunionen

EU:s strategi för beredskapsunionen ska stödja EU-länderna och stärka den europeiska kapaciteten att förebygga framväxande hot och vidta åtgärder. Den innehåller nyckelåtgärder samt en handlingsplan som syftar till att skydda viktiga samhällsfunktioner, främja allmänhetens beredskap, säkra gränsöverskridande krishanteringssamordning, stärka det civil-militära samarbetet, främja kapaciteten för framsyn och framtidsanalys, utöka det offentlig-privat samarbetet och stärka samarbetet med externa partner, som Nato. Genom ett proaktivt beredskapsarbete avser EU att bygga upp en mer resilient och säker kontinent som är bättre rustad att möta samtidens utmaningar.²⁵

4.2.7 Europeisk strategi för vattenresiliens

EU-kommissionen har tagit fram en strategi för vattenresiliens för att hjälpa EU och medlemsländerna att förvalta vattnet bättre och samtidigt hjälpa företagen att bli mer konkurrenskraftiga och innovativa. Strategin innehåller mål för att återställa och skydda vattnets kretslopp från källan till havet för att bygga upp motståndskraften mot översvämningar, torka och vattenbrist. Strategin förtydligar att EU:s befintliga ram för sötvatten, inbegripet vattendirektivet, direktivet om hantering av översvämningar och förordningen om restaurering av natur, utgör ett omfattande regelverk för vattnets kretslopp i Europa. Den betonar också att större tonvikt måste läggas på medvetenhet och allmänhetens deltagande i vattenförvaltningen bland annat för att minska deras exponering för risker till följd av översvämningar.²⁶

²⁴ https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/european-disaster-risk-management/european-disaster-resilience-goals_en

²⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_25_856

²⁶ https://commission.europa.eu/topics/environment/water-resilience-strategy_sv

4.3 Nationella mål och styrdokument

4.3.1 Mål för det civila försvaret

Det civila försvaret ska bland annat säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna, skydda civilbefolkningen och bidra till det militära försvarets förmåga.

Klimatrelaterade händelser såsom översvämningar kan, både i fredstid och vid höjd beredskap, påverka dessa funktioner negativt. Mål i riskhanteringsplanen bör därför utformas så att åtgärder för att minska konsekvenserna av översvämningar även stärker samhällets robusthet och uthållighet inför och under höjd beredskap.

Målet²⁷ för det civila försvaret är att ha förmåga att

- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna
- inom ramen för Natos kollektiva försvar och uppgifter i övrigt, bidra till det militära försvarets förmåga
- skydda civilbefolkningen
- upprätthålla försvarsviljan och samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar.

4.3.2 Mål för krisberedskap

Krisberedskapen syftar bland annat till att minska risken för olyckor och kriser samt att värna människors liv och hälsa, miljö och egendom genom att upprätthålla samhällsviktig verksamhet. Krisberedskapen är inte dimensionerad för att hantera krig, men utgör en utgångspunkt för det civila försvaret.²⁸ En ökad förmåga i det civila försvaret bidrar i stor utsträckning till att stärka krisberedskapen.

De av regeringen angivna målen²⁹ för krisberedskapen är att

- minska risken för olyckor och kriser som hotar vår säkerhet
- värna människors liv och hälsa samt grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter genom att upprätthålla samhällsviktig verksamhet och hindra eller begränsa skador på egendom och miljö då olyckor och krissituationer inträffar.

²⁷ Prop. 2024/25:34, bet. 2024/25:FöU2, rskr. 2024/25:114

²⁸ <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/krisberedskap/>

²⁹ Prop. 2014/15:1 utg.omr. 6, bet. 2014/15:FöU1, rskr. 2014/15:63

4.3.3 Nationella säkerhetsstrategin

I den nationella säkerhetsstrategin³⁰ definieras Sveriges vitala nationella säkerhetsintressen. Ur dessa härleds strategiska nationella säkerhetsintressen som vägleder arbetet med nationell säkerhet inom tre fokusområden:

- ett säkert Sverige
- ett tryggt, öppet och sammanhållet Sverige
- ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige.

Strategin beskriver Sveriges förutsättningar för arbetet med nationell säkerhet och ger en övergripande beskrivning av det aktuella säkerhetsläget. I arbetet med att stärka skyddet av samhällsviktig verksamhet och i synnerhet Sveriges försörjningsberedskap lyfter strategin behovet av att arbeta med beredskap för extrema skyfall.

4.3.4 Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning

Den nationella svenska strategin och regeringens handlingsplan för klimatanpassning (Skr. 2023/24:97)³¹ ger vägledning i arbetet med att anpassa samhället till ett förändrat klimat. Regeringens mål för klimatanpassning har följande inriktning:

”Med en samhällsekonomiskt effektiv, strategisk och åtgärdsinriktad klimatanpassning fungerar samhället väl i det förändrade klimatet. Naturmiljön har god förmåga att återhämta sig och ekosystemens resiliens har stärkts. Samhällets aktörer, inklusive privata och offentliga på alla administrativa nivåer, hanterar risker, sårbarheter och möjligheter i beslutsfattande. Klimatanpassning är integrerad i relevanta verksamheter och ansvarsområden.”

Strategin förtydligar att åtgärder för att minska klimatrelaterade risker bör i första hand hanteras av dem som är berörda och ansvariga i enlighet med närhetsprincipen. Arbetet behöver vara vetenskapligt baserat, genomföras ur ett helhetsperspektiv och samordnas med berörda aktörer. Översvämningar, högre vattenflöden och havsnivåhöjningar som hotar samhället, infrastruktur och näringsliv pekas ut som en särskilt stor utmaning i den nationella strategin.

4.3.5 Nationella mål för kulturmiljöarbetet

Översvämningar och ökad fuktbelastning påverkar kulturmiljön redan idag.³²

³⁰ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/skrivelse/2024/07/skr.-202324163>

³¹ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/skrivelse/2024/03/skr.-20232497>

³² Förvaltningen av kulturmiljöer i ett förändrat klimat, RRA 2022.

Kulturmiljölagen (1988:950) fastställer att det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla, såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas. Sveriges nuvarande kulturmiljöpolic beskivs i propositionen ”Kulturmiljöns mångfald”.³³ Det statliga kulturmiljöarbetet ska främja:

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

4.3.6 Sveriges miljömål

Sveriges miljömål är det nationella genomförandet av den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen. Miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål samt ett antal etappmål inom områdena avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen, hållbar stadsutveckling, luftföroreningar och klimat.

Flera av miljö kvalitetsmålen kan vara relevanta för riskhanteringsplanen, bland annat målet ”grundvatten av god kvalitet” då översvämningar kan påverka grundvattnet. Preciseringsen för målet ”God bebyggd miljö” förtydligar att människor inte ska utsättas för oacceptabla hälso- eller säkerhetsrisker.

4.4 Målen i riskhanteringsplanen

Enligt förordningen om översvämningrisker ska mål tas fram i riskhanteringsplanen som syftar till att minska ogynnsamma följder av översvämningar för människors hälsa, miljön, kulturarvet och ekonomisk verksamhet.³⁴

En förenklad målstruktur med två nivåer har tagits fram av Myndigheten för civilt försvar inför den tredje cykeln (2022–2027) av riskhanteringsplaner. Förenklingen är gjord utifrån återkoppling från föregående cykels arbete.³⁵ Målstrukturen har två nivåer:

- Övergripande mål

³³ Kulturmiljöns mångfald” (proposition 2012/13:96)

³⁴ 3 § Förordning (2009:956) om översvämningrisker

³⁵ Workshop återkoppling från riskhanteringsplaner cykel 2, 2025-08-28.

- Resultatmål

För de riskhanteringsplaner som ska revideras och där mål från föregående cykel (2022–2027) fortfarande kommer att användas, kommer resultatmålen även inbegripa de mål som tidigare benämndes åtgärds- och kunskapsmål. Målen för arbetet formuleras och preciseras av respektive länsstyrelse, men bör i möjligaste mån samverka med målen i naturrestaureringsförordningen och miljökvalitetsnormerna.

4.4.1 Övergripande mål

Myndigheten för civilt försvar har tagit fram fem övergripande mål. De övergripande målen bygger på målen i förordningen om översvämningsrisker samt de relevanta mål som redovisats i föregående avsnitt. Målen ska vara vägledande för respektive riskhanteringsplan. Målen kan dock ha olika relevans beroende på det aktuella områdets förutsättningar, storlek och översvämningsproblematik (till exempel långvariga eller kortvariga konsekvenser).

De övergripande målen är

- Människors hälsa – värna människors liv och hälsa och minska antalet personer som påverkas negativt av en översvämning.
- Miljön – skydda och begränsa skador på livsmiljöer och ekosystemen vid en översvämning.
- Kulturarvet – skydda och begränsa skador på värdefulla kulturmiljöer och annat materiellt kulturarv vid en översvämning.
- Ekonomisk verksamhet – minska ekonomiska förluster, upprätthålla samhällsviktig verksamhet samt skydda och begränsa skador på egendom vid en översvämning.
- Civilt försvar - minska negativ påverkan på totalförsvarsförmågan vid en översvämning både inför och under höjd beredskap.

4.4.2 Resultatmål

De övergripande målen utgör den tematiska ramen för planen. Under varje övergripande mål formuleras resultatmål som preciserar vilken påverkan på samhället som kan accepteras vid en omfattande översvämning samt vilka funktioner som bör upprätthållas och fungera. Målen kan även beskriva en önskad nivå på beredskap eller omfatta frågor som behöver studeras vidare för att inhämta mer kunskap. Ett resultatmål kan bidra till flera övergripande mål och flera aktörer kan bidra till att uppnå ett gemensamt resultatmål.

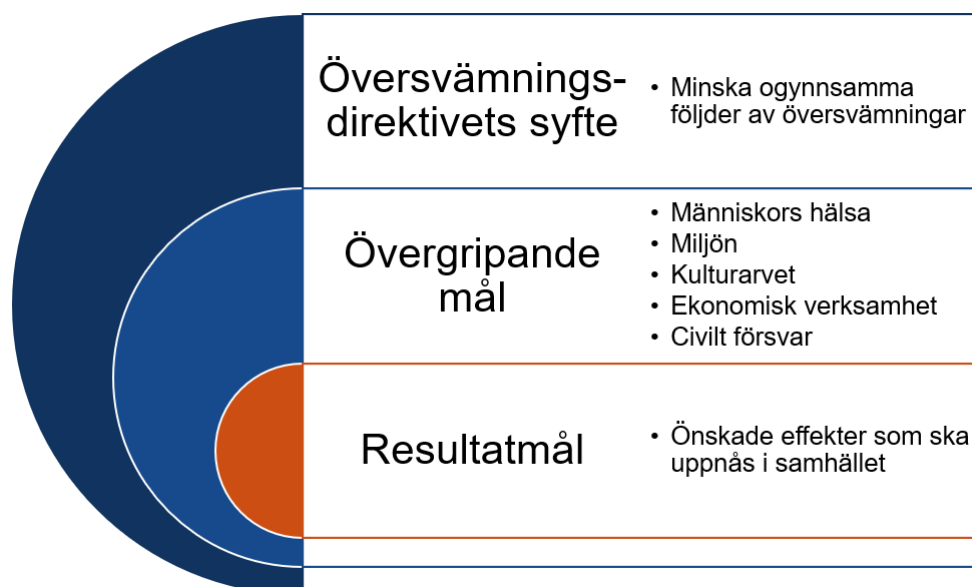
Resultatmålen bör vara formulerade så att de kan mätas och följas upp.

Målen kan också preciseras utifrån olika tidshorisonter (dagens klimat eller ett förväntat framtida klimat) samt utifrån olika sannolikheter att inträffa (låg sannolikhet eller extrem händelse, medelhög sannolikhet ≥ 100 år samt hög sannolikhet 50 års-händelse). Som stöd i arbetet med att identifiera och precisera mål kan Myndigheten för civilt försvars vägledning för risk och sårbarhetsanalyser vara till hjälp.³⁶

Exempel på resultatmål

Kommunala distributionsbyggnader ska upprätthålla sin grundläggande funktion vid ett beräknat högsta flöde.

Grafik 6. Illustration över direktivets syfte, de övergripande målen och hur de förhåller sig till resultatmålen.

³⁶ <https://rib.msb.se/filer/pdf/25893.pdf>

5. Åtgärder

Enligt föreskriften³⁷ ska riskhanteringsplanen innehålla en sammanfattning av åtgärder och prioriteringar som syftar till att uppnå de fastställda målen.

Riskhanteringsplanen bör behandla alla aspekter av hanteringen av konsekvenser av översvämning, både direkta och indirekta, och bör därför också innehålla en mängd olika typer av åtgärder. Länsstyrelsen sammanställer relevanta åtgärder från pågående och planerat klimatanpassningsarbete hos kommuner, privata aktörer och andra myndigheter, men tar även fram egna åtgärder där behov identifierats. På så sätt skapas en helhetsbild av åtgärder relevanta för det identifierade området.

Riskhanteringsplanen bör göra det möjligt att identifiera vem, var och vad som ska utföras för varje åtgärd och så långt som möjligt vara specifika och mätbara. Det bör också gå att identifiera när en åtgärd ska utföras och vara färdigställd samt hur den ska följas upp. Åtgärder bör vara realistiska, genomförbara och väl förankrade med den ansvariga aktören. Information om uppskattade kostnader och finansieringskällor bör framgå av riskhanteringsplanen. Dessutom ska det framgå hur åtgärderna har prioriterats, till exempel kostnadsnyttoanalyser (KNA)³⁸ eller att prioriteringen i praktiken styrs av tidsmässiga eller tekniska möjligheter att genomföra åtgärderna. Åtgärder kan styras av olika lagstiftningar eller av frivilliga åtaganden och de kan ha kommit olika långt i planerings- och genomförandeprocesserna.

5.1 Åtgärds kategorier

Åtgärderna ska identifieras inom fyra olika åtgärds kategorier:

- Förebyggandeåtgärder – åtgärder som förhindrar skador genom att undvika eller anpassa utvecklingen av översvämningshotade områden.
- Skyddsåtgärder – strukturella och icke-strukturella åtgärder som minskar översvämningshot, sårbarhet eller konsekvenser av översvämningar.
- Beredskapsåtgärder – förberedelser för en översvämningshändelse i form av tidig varning, planer, övningar och utbildningar.
- Lärande- och återställningsåtgärder – förberedelser för återställning och förbättringar samt erfarenhetsåterföring.

Samtliga åtgärder som ingår i planen ska kategoriseras enligt EU:s klassificering³⁹, se bilaga 3, och redovisas enligt mål- och åtgärdstabellen i bilaga 4.

³⁷ <https://www.mcf.se/siteassets/dokument/regler/rs/c47e6d96-e159-436c-8320-8c53aa9e5694.pdf>

³⁸ Se artikel 7 punkt 3 i direktivet (2007/60/EG).

³⁹ [FD Reporting Guidance](#)

5.2 Framtagande av åtgärder

Vid framtagandet av åtgärder bör flera aspekter beaktas, bland annat typ av översvämningsshot, översvämningens omfattning, möjliga avledningsvägar för vattnet och möjligheter att hejda en översvämning (till exempel med hjälp av naturliga översvämningssytor eller barriärer) samt effekterna av ett förändrat framtida klimat. Det är även viktigt att utgå från en relevant detaljeringsnivå vid val av åtgärder, då det inte alltid är möjligt, eller lämpligt, att inkludera alla åtgärder från samtliga aktörer som har bäring på översvämningsskrisen inom det identifierade området. Övriga faktorer som bör beaktas, där det är relevant, är bland annat miljö kvalitetsnormer inom vattenförvaltningen, fysisk planering, hållbar markanvändning, sjöfart och hamninfrastruktur samt naturvård.

5.2.1 Översvämningens omfattning

Översvämningsskris bör alltid beaktas ur områdets geografiska sammanhang och avrinningsområdet särdrag. Det är därför viktigt att i riskhanteringsplanen beakta de hydrologiska processerna och förändringar som påverkar hydrologin över hela avrinningsområdet, delavrinningsområdet eller längs en kuststräcka, för att identifiera var åtgärder bäst kan tillämpas samt var vatten kan fördröjas eller omdirigeras. Exempel på åtgärder som skapar mer utrymme för vatten i samhället är återställning av naturliga flödesträckor och kustlinjer, restaurering av våtmarker, fördämning och fördröjning av vatten i landskapet eller omledning av dagvatten till lämpliga översvämningssytor i urbana miljöer. Åtgärderna får dock inte bidra till att känsliga områden kommer att hotas av översvämningar i framtiden så att nya risker uppstår. Till exempel att en åtgärd för fluvial översvämning inte påverkar konsekvenserna vid pluvial översvämning. Vidare bör hänsyn även tas till SMHI:s hydrologiska mätstationer vid planering av åtgärder i ett avrinningsområde. Mätstationerna är av stor regional betydelse såväl för utfärdandet av hydrologiska varningar som bedömningar av klimatförändringarnas effekter på hydrologi.

Det är också värt att beakta konsekvenserna av en översvämning med rent respektive förorenat, sedimenthaltigt vatten eller vatten med medföljande skräp. Översvämningar kan också uppträda olika beroende på säsong och variera i varaktighet.

Utöver de hotkartor som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap tagit fram kan även alternativa scenarier beaktas vid prioritering och utformning av åtgärder i riskhanteringsplanen. För vissa vattendrag finns till exempel detaljerade översvämningsskarteringar eller beredskapsstudier för dammhaveri och för flertalet orter har även skyfallsskarteringar tagits fram av länsstyrelsen eller kommunen.⁴⁰ Kompletterande indikativa översvämningsskarteringar för kusten kan tas fram

⁴⁰ [Översikt av skyfallsskarteringar framtagna av kommuner och länsstyrelser](#) (Myndigheten för civilt försvar)

genom att kombinera information från SMHI:s tjänster Framtida medelvattenstånd⁴¹ och Högvattenhändelser idag och i framtiden⁴² med Myndigheten för civilt försvars kustkarteringar.

5.2.2 Förvaltningsplaner och åtgärdsprogram enligt vattenförvaltningen samt miljökvalitetsnormer

Förvaltningsplaner och åtgärdsprogram enligt vattenförvaltningsförordningen, tillsammans med riskhanteringsplaner enligt förordningen om översvämningssrisker, utgör två kompletterande delar i förvaltningen av ett avrinningsområde. Förvaltningsplaner, åtgärdsprogram och riskhanteringsplaner bör i möjligaste mån kunna ge effekter som gynnar båda direktiven. Riskhanteringsplanen bör därför beakta åtgärder i förvaltningsplanen och åtgärdsprogrammen samt delförvaltningsplaner och delåtgärdsprogram som är relevanta ur ett översvämningssperspektiv. På samma vis bör riskhanteringsplanens mål och åtgärder beaktas i förvaltningsplanerna och åtgärdsprogrammen (se även kapitel 6.2).

Vid planering och genomförande av fysiska åtgärder måste hänsyn tas till miljökvalitetsnormerna för vatten, som är juridiskt bindande. Vattenmyndigheten ska förklara en ytvattenförekomst som konstgjord eller kraftigt modifierad (KMV) om den har skapats genom mänsklig verksamhet eller på grund av mänsklig verksamhet har ändrat sin fysiska karaktär på ett väsentligt sätt. Vidare får vattenmyndigheterna under vissa förutsättningar besluta om undantag i form av mindre stränga krav än god status eller potential. För att kunna besluta om ett sådant undantag behöver ett antal förutsättningar vara uppfyllda.⁴³ Ett KMV-förklarande och/eller beslut om mindre stränga krav (MSK) är endast aktuellt när det gäller befintlig påverkan. Verksamhet för skydd mot översvämning, markavvattning eller annan vattenreglering kan utgöra skäl till att förklara en vattenförekomst som KMV.⁴⁴

Nya åtgärder för hantering av översvämningssrisker som kan påverka vattenförekomster behöver även beakta försämrings- och äventyrandeförbudet i miljöbalken.⁴⁵ För verksamheter och åtgärder som medför en försämring eller som äventyrar möjligheten till förbättring, kan det behövas ett beslut om avsteg (undantag) från ovanstående förbud. Ett sådant avsteg får bara beslutas om ett antal förutsättningar i vattenförvaltningsförordningen är uppfyllda. Exempelvis en

⁴¹ [Framtida medelvattenstånd](#) (SMHI)

⁴² [Högvattenhändelser idag och i framtiden](#) (SMHI)

⁴³ i 4 kap. 10 § Vattenförvaltningsförordningen (2004:660)

⁴⁴ 4 kap. 3 § Vattenförvaltningsförordningen (2004:660)

⁴⁵ 5 kap.4 § miljöbalken

verksamhet eller åtgärd får tillåtas endast om verksamheten eller åtgärden behöver vidtas för att tillgodose ett allmänintresse av större vikt, eller innebär att dess fördelar för människors hälsa och säkerhet, eller för hållbar utveckling, uppväger nackdelarna med en ändring eller försämring i vattenförekomsten.⁴⁶

Åtgärder, med bäring på förvaltningsplaner och åtgärdsprogram enligt vattenförvaltningen bör redovisas och markeras tydligt i riskhanteringsplanen. Information om åtgärdens status bör även framgå, dvs om den är ett preliminärt förslag eller en beslutad åtgärd (se även kapitel 6.2 och bilaga 4).

Till följd av implementeringen av det nya dricksvattendirektivet⁴⁷ kommer vattenmyndigheterna under vattenförvaltningscykeln 2027–2033 att ta fram riskhanteringsåtgärder för tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten.⁴⁸ Syftet med riskhanteringsåtgärderna är att skydda kvaliteten på dricksvatten. Riskhanteringsåtgärderna kommer att ingå i respektive distrikts åtgärdsprogram för vatten, något som skulle kunna vara ett exempel på åtgärder som kopplar till både vattendirektivet och översvämningdirektivet.

En översvämning kan förorsaka föroreningar av grundvattenförekomster och därmed förhindra att miljökvalitetsnormen för grundvatten uppnås. Även grundvattenförekomster är därmed viktiga att beakta i riskhanteringsplanen

5.2.3 Fysisk planering, markanvändning och infrastruktur

Fysisk planering är ett viktigt verktyg för att förebygga och minska konsekvenserna av en översvämning, skydda liv och begränsa skador på verksamheter och egendom. Den är relevant i samtliga stadier av riskhanteringsplanen, från förebyggande till återställning.

Samordning av åtgärder

Att identifiera och redovisa åtgärder som finns i den kommunala och övriga fysiska planeringen är en viktig uppgift för riskhanteringsplanen. Med god samordning kan riskhanteringsplanen vara ett stöd för övriga planeringsinstrument och vice versa.

Många klimatanpassningsåtgärder handlar om anpassning av bebyggelse, anläggningar och system. Fysisk planering ger möjligheter till att planera för befintlig och framtida bebyggelse och infrastruktur som är lämplig med hänsyn till översvämningens risk. Konsekvenser av framtida översvämningar kan enklast minskas genom att inte lokalisera känslig infrastruktur och verksamhet på

⁴⁶ 4 kap. 11–13 §§ vattenförvaltningsförordningen (2004:660)

⁴⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020L2184>

⁴⁸ 4a kap vattenförvaltningsförordning (2004:660)

översvämningshotade områden. Planering av skogs- och jordbruksmark samt skyddade natur- och kulturmiljöområden är också viktig för hantering av översvämningsrisk, exempelvis vid restaurering av våtmarker. Fysisk planering ger även möjligheter att planera för en långsiktig hållbar dricksvattenförsörjning genom att identifiera skyddsvärda grundvattenområden och ytvattenförekomster lämpliga till dricksvatten. Påverkan på sjöfart och hamnar behöver också beaktas som en särskild fråga.

Fysisk planering styrs av plan- och bygglagen samt övriga sektorslagstiftningar och omfattar både strukturella och icke-strukturella åtgärder.⁴⁹

Boverket har i uppdrag att samordna det nationella klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön och har tagit fram en sammanställning över stöd från myndigheter för att hantera stigande hav och översvämning, i bebyggd miljö och planläggning.⁵⁰ Boverket har också tagit fram en vägledning om klimatrisker i översiktsplanering och en tillsynsvägledning om naturolyckor. Några exempel på åtgärder inom fysisk planering beskrivs även av Myndighetsnätverket för klimatanpassning.⁵¹ Exempel på fysiska förebyggande åtgärder mot naturolyckor (bl.a. översvämningar) som olika kommuner har fått statsbidrag för finns samlade i karttjänst hos Myndigheten för civilt försvar.⁵²

Kommunerna behöver ta hänsyn till risken för översvämning i den kommunala planeringen. Bebyggelse och byggnadsverk ska lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bland annat risken för översvämning.⁵³ Av översiktsplanen ska framgå kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra.⁵⁴

Kommunens översiktsplan kan identifiera riskområden och ge strategiska inriktningar för lokalisering av ny bebyggelse. Kommunen kan i översiktsplanen också beskriva lämpliga skyddsåtgärder för identifierade riskområden. I samband med detaljplaner görs ytterligare riskbedömningar och bebyggelse kan regleras med planbestämmelser kring placering, höjdsättning eller skyddsåtgärder.

Nationella och regionala myndigheter tar också fram olika strategier och åtgärdsprogram för infrastruktur som kan ha betydelse för hanteringen av

⁴⁹ Åtgärder som är fysisk karaktär eller åtgärder som inte kräver byggnation

⁵⁰ <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/uppdrag/klimatanpassningsarbete-for-den-byggda-miljon/resultat-i-uppdraget/myndighetsstod-stigande-hav-oversvamning/>

⁵¹ <https://klimatanpassning.se/anpassning-till-ett-forandrat-klimat/paverkan-pa-samhället---och-samhällets-anpassning/bebyggelse/fysisk-planering>

⁵² <https://gis.msb.se/portal/apps/experiencebuilder/experience/?id=56592949ef0040bbaa87e215c288790d>

⁵³ 2 kap. 5 § Plan- och bygglag (2010:900)

⁵⁴ 3 kap. 5 § Plan- och bygglag (2010:900)

översvämningsrisk, till exempel nationella- och regionala transportplaner. Transport och infrastrukturplaner kan exempelvis innehåller åtgärder kring ombyggnation av vägar och järnvägar, byten av trummor, eller förebyggande och avhjälpande underhållsåtgärder.

5.2.4 Natur- och kulturvärden

Riskhanteringsplanen behöver ta hänsyn till natur- och kulturhistoriska värden. Riskhanteringsplanen bör därför ta del av befintliga strategier och bevarandeplaner. Både när det gäller natur- och kulturhistoriska värden är det av vikt att förvaltande myndigheter, organisationer och övriga ansvariga för identifierade intressen och värdefulla objekt får möjlighet att bedöma både behov av skyddsåtgärder och skyddsvärdet.

5.2.5 Naturbaserade lösningar

Naturbaserade lösningar är åtgärder som inspireras av naturen och samtidigt kan ge miljömässiga, sociala och ekonomiska vinster.

Naturbaserade lösningar kan användas för att hantera översvämningsrisk om de kan förebygga och förhindra konsekvenser av en översvämnings. Det kan handla om naturmark som översvämningsytor längs med ett vattendrag, använda vegetation som erosionsskydd eller att skapa fördröjningsdammar för dagvatten. Utöver att reducera riskerna kan sådana åtgärder bidra till ekosystemtjänster såsom biologisk mångfald, förbättrad vattenkvalitet samt möjligheter till rekreation.

EU:s förordning om restaurering av natur (EU) 2024/1991 innebär bland annat att urbana ekosystemområden ska restaureras och att det inte ska ske någon nettoförlust. Boverket har vägledningar om ekosystemtjänster och grönplanering som ger exempel på naturbaserade lösningar i praktiken.⁵⁵

Åtgärder behöver visa att de uppfyller sin funktion i förhållande till översvämningsrisken samtidigt som eventuella ekosystemtjänster levereras. Kostnaden bör motiveras i förhållande till nyttan, och det är viktigt att tänka efter så att inga nya risker uppstår. Planeringen av naturbaserade lösningar kräver oftast samordning mellan flera olika discipliner och ett aktivt engagemang med ett antal intressenter.^{56, 57}

⁵⁵ <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/ekosystemtjanster/>

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/gronplan/>

⁵⁶ <https://ec.europa.eu/research/environment/index.cfm?pg=nbs>

⁵⁷ <http://nwrm.eu/>

Naturvårdsverket publicerade 2021 en vägledning för naturbaserade lösningar⁵⁸ med syfte att sprida kunskap och information om naturbaserade lösningar och hur dessa kan planeras och genomföras för att möta de utmaningar som ett förändrat klimat för med sig. På den europeiska klimatanpassningsplattformen Climate-ADAPT finns ytterligare vägledningar, rapporter och exempel på naturbaserade lösningar.⁵⁹

5.2.6 Nationell plan för moderna miljövillkor (NAP)

Den 25 juni 2020 tog regeringen beslut om prövningsgrupper och tidsplan för omprövningar av svensk vattenkraft. Under de kommande 20 åren ska de flesta av Sveriges vattenkraftverk och regleringsdammar få moderna miljövillkor genom prövning i mark- och miljödomstol.⁶⁰

En prövningsgrupp utgörs av ett antal anläggningar och verksamheter inom ett avgränsat avrinningsområde. Det finns 197 prövningsgrupper varav minst 34 ligger i anslutning till områden med betydande översvämningsrisk. Inom dessa 34 områden ska över 280 anläggningar få moderna miljövillkor.⁶¹

Miljöbalkens hänsynsregler kräver att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.

Det är viktigt att genomförandet av riskhanteringsplanen samordnas med den nationella planen. Redan under cykel 2 (2016–2021) har flera riskhanteringsplaner hänvisat till den nationella planen eller redovisat omprövning av vattenkraftverk som en särskild åtgärd i riskhanteringsplanen. Om en riskhanteringsplan innehåller information som är relevant till den nationella planen, eller vice versa, bör detta framgå tydligt i planen och underlaget till samverkansprocessen.

5.3 Prioritering av åtgärder

Åtgärder i riskhanteringsplanen ska prioriteras. Prioriteringen ska i huvudsak bygga på att uppnå de övergripande målen att minska risken för översvämnningar

⁵⁸ <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/samhallsplanering/naturbaserade-losningar/v>

⁵⁹ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/sv/eu-adaptation-policy/key-eu-actions/NbS>

⁶⁰ <https://www.havochvatten.se/arbete-i-vatten-och-energiproduktion/vattenkraftverk-och-dammar/nationella-planen-nap.html>

⁶¹ <https://www.havochvatten.se/arbete-i-vatten-och-energiproduktion/vattenkraftverk-och-dammar/nationella-planen-nap/regeringens-beslut-och-provningsgrupper/provningsgrupper-och-tidplan.html>

och att skydda intressen inom de fyra fokusområdena samt stärka det civila försvaret. Åtgärderna kan vara inriktade mot ett eller flera mål samtidigt.

Det är viktigt att planen tydligt beskriver hur prioriteringar gjorts då detta ska rapporteras till EU. Särskild vikt bör läggas på åtgärder som stärker det förebyggande arbete och bidrar till civilt försvar, skydd och beredskap, exempelvis översvämningsskador och tidiga varningar. Skydd av människors hälsa och viktiga samhällsfunktioner bör därför prioriteras högt.

Åtgärderna ska prioriteras enligt följande skala vilken anges i EU:s rapporteringssystem:

1. låg
2. måttlig
3. hög
4. väldigt hög
5. kritisk.

5.3.1 Stöd vid prioritering

För att underlätta prioriteringsprocessen samt harmonisera prioritering av andra klimatanpassningsåtgärder inom aktuellt område, kan nedanstående kriterier fungera som stöd. Kriterierna är hämtade från SMHI:s lathund för klimatanpassning⁶² och bygger på EU:s Adaptation Support Tool. Kriterierna beskriver egenskaper som åtgärder bör sträva efter att uppfylla.

Tabell 2. Förslag på kriterier som stöd vid prioritering av åtgärder.

Kriterier	Beskrivning
Ingen ånger	Åtgärder vars fördelar överstiger sina kostnader oavsett hur stora eller små konsekvenserna blir av klimatförändringarna. Detta är åtgärder som genomförs med relativt snabba beslut, enkla medel och låga kostnader (så kallade "lågt hängande frukter").
Låg ånger	Kostnaden för åtgärderna är låga men fördelarna relativt stora, även om dessa framförallt väntas realiseras vid framtida förväntade klimatförändringar.
Vinn-vinn	Åtgärder som minskar klimatrelaterade konsekvenser eller tar hand om potentiella möjligheter, men som även kan ha andra sociala, miljömässiga eller ekonomiska fördelar. Denna typ av åtgärder genomförs ofta av andra anledningar än hantering av klimatrelaterade konsekvenser, men ger samtidigt önskvärda fördelar gällande klimatanpassning.

⁶² <https://www.smhi.se/lathund-for-klimatanpassning>

Kriterier	Beskrivning
Flexibla	Åtgärder som inte leder till inlåsnings effekter eller motverkar andra åtgärder. Om nödvändigt kan åtgärderna anpassas, revideras eller göras ogjorda till låga kostnader.
Hållbara	Åtgärder som erbjuder flera fördelar och ger synergier även i andra mål, såsom utsläppsminskningar, riskreduceringar eller hållbarhetsmål. Detta inkluderar åtgärder som inte leder till oacceptabla konsekvenser för ekonomiska, ekologiska eller sociala värden. Åtgärderna ska inte heller bidra till ökad klimatpåverkan.

Vid prioritering av åtgärder kan kriterierna användas direkt eller som underlag i en multikriterieanalys (MKA). En multikriterieanalys är ofta lämplig för att väga olika alternativ mot varandra eftersom den möjliggör en strukturerad bedömning av för- och nackdelar utifrån olika aspekter såsom:

- angelägenhetsgrad i förhållande till befintliga hot
- tidiga förberedande åtgärder för att undvika framtida skadestånd
- kostnads–nyttoförhållande
- effektivitet, robusthet och flexibilitet
- påverkan på olika samhällsgrupper
- acceptans och genomförbarhet
- bidrag till lärande och anpassningsförmåga.

Resultatet av denna bedömning kan sedan ligga till grund för den prioritering som ska rapporteras till EU.

5.3.2 Risk- och sårbarhetsanalyser och samhällsviktiga verksamheter

Samtliga statliga myndigheter, kommuner och regioner ska enligt lag och förordning göra en risk- och sårbarhetsanalys (RSA).⁶³ Analyserna från regioner och kommuner redovisas vart fjärde år och kan utgöra ett viktigt underlag för mål och prioritering av åtgärder i riskhanteringsplanen. De senaste analyserna redovisades 2023.

Arbetet med att stärka samhällets funktionalitet och samhällsviktig verksamhet lägger grunden för samhällets försörjningsberedskap. Med försörjningsberedskap avses förmågan att upprätthålla kontinuitet och funktionalitet i samhällsviktiga försörjningssystem så att nödvändiga varor, tjänster och infrastrukturer finns

⁶³ <https://www.mcf.se/sv/amnesomraden/beredskap-for-kris-och-krig/beredskap-for-aktorer/risk-och-sarbarhetsanalyser/>

tillgängliga även vid störningar och påfrestningar. Skydd av samhällsviktiga verksamheter bör därför särskilt beaktas vid val och prioritering av åtgärderna.

Begreppet samhällsviktig verksamhet omfattar de verksamheter, anläggningar, noder, infrastrukturer och tjänster som är av avgörande betydelse för att upprätthålla viktiga samhällsfunktioner inom en samhällssektor. Dessa verksamheter bedrivs av ett stort antal privata och offentliga aktörer. Stöd för offentliga aktörer att identifiera samhällsviktig verksamhet samt verksamheter nödvändig för totalförsvaret finns tillgängligt hos Myndigheten för civilt försvar.⁶⁴

5.3.3 Kostnader och kostnadsnyttoanalyser

Information om uppskattade kostnader och hur kostnader och nytta har beaktats vid val och prioritering av åtgärderna bör i möjligaste mån redovisas i riskhanteringsplanen, inklusive för åtgärder framtagna av andra aktörer. Detta gäller framförallt fysiska åtgärder, men kan även vara aktuellt för övriga åtgärder, till exempel informationskampanjer eller varningssystem, om kostnadsuppskattningar om dessa finns tillgängliga.

Kostnaderna utgör även ett viktigt underlag för kostnadsnyttoanalyser som kan användas för att bedöma ett projekts samhällsekonomiska nytta.

Kostnadsnyttoanalyser lyfts även fram i den nationella strategin för klimatanpassning för att underlätta bedömningen av eventuella behov av statlig finansiering.⁶⁵ Det Nationella expertrådet för klimatanpassning presenterade 2023 en rapport om klimatanpassningsåtgärder utifrån ett kostnads- och nyttoperspektiv. Rapporten innehåller bland annat ett förslag på metod för att göra kostnadsnyttoanalyser kopplat till klimatanpassningsåtgärder.⁶⁶ Vägledning kring kostnadsnyttoanalys finns även hos Naturvårdsverket⁶⁷, Trafikverket⁶⁸ och EU: Climate Adaptation Platform Climate-ADAPT⁶⁹.

Kostnadsnyttoanalyser är särskilt relevant för större fysiska åtgärder. Om en kostnadsnyttaanalys redan tagits för en sådan åtgärd kan det med fördel hänvisas

⁶⁴ <https://www.mcf.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/beredskap-for-aktorer/samhallsviktig-verksamhet/identifiera-samhallsviktig-verksamhet/>

⁶⁵ <https://www.regeringen.se/contentassets/981309b513244d3eb987e0cf8ff69e37/nationell-strategi-och-regeringens-handlingsplan-for-klimatanpassning-skr.-20232497.pdf>

⁶⁶ <https://klimatanpassningsradet.se/nyheter/nyheter/2023-05-09-fokus-pa-kostnad-och-nytta-i-ny-rapport-fran-expertdet#:~:text=Nationella%20expertr%C3%A5det%20f%C3%B6r%20klimatanpassning%20gav%20under%20h%C3%B6sten%202022,i%20Sverige.%20Nu%20presenteras%20resultatet%20i%20en%20rapport.>

⁶⁷ <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/samhallsplanering/handledning-i-samhallsekonomisk-konsekvensanalys/>

⁶⁸ <https://bransch.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/Planera-och-utreda/Samhallsekonomisk-analys-och-trafikanalys/samhallsekonomi/analysmetod-och-samhallsekonomiska-kalkylvardenasek/>

⁶⁹ https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/knowledge/tools/urban-ast/step-4-2/index_html

till i riskhanteringsplanen. I planen bör det även framgå om en kostnadsnyttoanalys inte är aktuell för en åtgärd.

Eftersom kostnader för åtgärder ofta är svåra att uppskatta kan viss vägledning erhållas genom att studera tidigare genomförda fallstudier. Bland annat finns ett flertal samlade på Climate-ADAPT Case Study Explorer.⁷⁰ Eftersom exakta kostnader kan vara osäkra kan bedömningen också baseras på en övergripande kostnadsskala för översvämningsåtgärder, såsom låg, medel och hög, utan att ange specifika belopp. Förslag på kostnadsskala anges i tabellen nedan, vilket kan utgöra en utgångspunkt för prioritering och planering av åtgärder.

Tabell 3. Förslag på kostnadsnivåer som stöd vid uppskattning av kostnader för åtgärder.

Kostnadsnivå	Typ av åtgärd	Exempel
Låg	Mindre tekniska åtgärder och lokala gröna lösningar, icke-fysiska åtgärder	Dagvattenhantering, lokala våtmarker, små dikningsåtgärder, begränsade kommunikationsinsatser, tidig-varningssystem
Medel	Mer komplexa gröna och grå infrastrukturlösningar, icke-fysiska åtgärder	Åtgärder för hantering av skyfall i stadsmiljö, restaurering av vattendrag, större våtmarker, större övningar
Hög	Stora tekniska konstruktioner / infrastrukturskydd	Skyddsvallar och dammar

För de riskhanteringsplaner som rör ett internationellt avrinningsdistrikt ska planen, i förekommande fall, innehålla en beskrivning av metoden för den kostnadsnyttoanalys som används för att bedöma åtgärder med gränsöverskridande konsekvenser.⁷¹

5.3.4 Finansiering

Information om finansieringskällor bör i möjligaste mån redovisas i riskhanteringsplanen för alla åtgärder oavsett aktör. Redovisning kan ske på en övergripande nivå, exempelvis med hänvisning till kommunal budget, länsstyrelsens ramanslag, EU-finansiering etc.

Former för finansiering av åtgärder är många. Myndigheten för civilt försvar kan, efter ansökan från en kommun, tillhandahålla statsbidrag till permanent

⁷⁰<https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/knowledge/tools/case-study-explorer>

⁷¹ 3 § MSBFS 2013:1

förebyggande åtgärder mot naturolyckor⁷² och kan delfinansiera åtgärder för att stärka samhällets krisberedskap.⁷³ Inom EU finns även möjligheter för finansiering av projekt kopplat till klimatanpassning och översvämning genom till exempel LIFE programmet.

Ett urval av övriga möjligheter till finansiering finns samlade på webben för myndighetsnätverket för klimatanpassning.⁷⁴

5.3.5 Tidsaspekten

Vid prioriteringar av åtgärder, samt bedömning av konsekvenser, bör det beaktas om riskerna uppstår på kort sikt eller över en längre tidshorisont. Åtgärder kopplat till krisberedskap och samhällsplanering behöver inte utgå från samma tidsperspektiv. Åtgärder kan därmed både syfta till att minska konsekvenser från risker i dagens klimat eller i ett förväntat framtida klimat. Tidsaspekten är relevant för planering av samhället med hänsyn till klimatförändringar och särskilt för stigande havsnivåer.

För bedömning av risker vid kustöversvämningar utifrån alternativa tidsperspektiv kan Myndigheten för civilt försvars kustkarteringar på översvämningssportalen tillsammans med SMHI:s nya havsnivåberäkningar för de identifierade orter längs kusten, användas som ett kompletterande underlag. Dessa möjliggör analys av risker med varierande tidshorisonter samt utifrån olika klimatscenarier.

Tidsaspekten är även viktig för processer som sker över tid, till exempel grundvattenbildning. Konsekvenser av en översvämning kan påverka grundvatten på längre sikt och inte uppmärksammas förrän efter lång tid. Förberedande åtgärder kan behövas för att hantera risker som beräknas uppstå på längre sikt, till exempel att idag reservera markområden dit samhällsviktiga verksamheter kan flyttas i framtiden.

Riskhanteringsplanen bygger på sexårscykler. Fokus bör vara på åtgärder som kan vidtas inom kommande sexårsperiod, men åtgärder som kommer vidtas inom nästkommande cykel (2034–2039) eller på längre sikt kan också redovisas. Det sistnämnda gäller oftast större projekt med långa tillståndsprocesser och genomförandetider, exempelvis byggnation av vallar där olika skeden i processen kan utgöra egna åtgärder.

⁷² <https://www.mcf.se/sv/amnesomraden/skydd-mot-olyckor-och-farliga-amnen/naturolyckor-och-klimat/statsbidrag-vid-naturolyckor/om-statsbidrag-naturolyckor/>

⁷³ <https://www.mcf.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/finansiering---24-medel/>

⁷⁴ https://klimatanpassning.se/stod-och-verktyg/finansiering?link_id=40141572-bad3-4395-a098-19886a648597

5.4 Redovisning av åtgärder

5.4.1 Sammanfattning av åtgärder

Riskhanteringsplanen ska innehålla en sammanfattning av de åtgärder och deras prioriteringar som syftar till att uppnå de fastställda målen för hantering av översvämningsrisker.⁷⁵ Denna sammanfattning bör presenteras under egen rubrik i riskhanteringsplanen (se bilaga 2 och 3).

5.4.2 Nomenklatur

För att tydliggöra sambandet mellan mål och åtgärder i de olika riskhanteringsplanerna föreslås en gemensam nomenklatur. Syftet är att skapa en enhetlig struktur för hur målen benämns och klassificeras, samtidigt som den möjliggör tydlig spårbarhet mellan de övergripande målen, resultatmålen och åtgärder.

De övergripande målen namnges enligt följande:

- mål kopplade till människors liv och hälsa: **H**
- mål kopplade till miljö: **M**
- mål kopplade till ekonomisk verksamhet: **E**
- mål kopplade till kulturarvet: **K**
- mål kopplade till civilt försvar: **C**

Resultatmålen kan ges en beteckning som kombinerar koden för det övergripande mål som de i huvudsakligen bidrar till och ett löpnummer, till exempel H1 för det första resultatmålet som i huvudsak bidrar till det övergripande målet kopplat till människors liv och hälsa.

På samma sätt tilldelas åtgärderna en beteckning som kombinerar koden för det övergripande mål som de i huvudsakligen bidrar till att uppnå med en kod utifrån de fyra åtgärdskategorierna och ett löpnummer, till exempel CF1 för den första åtgärden med ett förebyggande fokus som i huvudsak syftar till att uppnå det övergripande målet Civilt försvar och MS1 för den första åtgärden med ett skyddande fokus som i huvudsak syftar till att uppnå det övergripande målet Miljö. Observera att en åtgärd kan bidra till både flera övergripande mål och resultatmål. Det anges då textuellt i mål- och åtgärdstabellen, se bilaga 4.

Åtgärderskoderna namnges enligt nedan:

- Förebyggande: **F**
- Skyddande: **S**

⁷⁵ 3 § punkt 4 MSBFS 2013:1

- Beredskapshöjande: **B**
- Lärande och återställande: **L**

5.4.3 Åtgärder som vidtas med stöd av annan lagstiftning

Sammanfattningen av åtgärder ska redovisa åtgärder som vidtas enligt annan lagstiftning där det tydligt framgår vilken lagstiftning som åtgärden grundar sig på. Detta gäller specifikt 5 och 6 kap. miljöbalken (1998:808) samt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (Sevesolagen).

Med åtgärder som beslutats enligt 5 kap. miljöbalken avses åtgärder som berör miljökvalitetsnormer och vattenförvaltningen. Ett av vattendirektivets syften är att bidra till att mildra effekterna av översvämnings och torka.⁷⁶ Med åtgärder som beslutats enligt 6 kap. miljöbalken avses åtgärder som ingår i MKB för planer och program samt MKB för verksamheter och åtgärder. I beslut om tillstånd för verksamheter som omfattas av Sevesolagen kan det också finnas åtgärder som är relevanta att beskriva i riskhanteringsplanen.

Andra exempel på åtgärder som utförs med stöd av annan lagstiftning kan vara åtgärder kopplade till Naturrestaureringsförordningen eller inom processen för NAP, t.ex. utrivning av dammar eller strukturer som förhindrar konnektivitet.

⁷⁶ [Artikel 1e Vattendirektivet 2000/60/EG](#)

6. Att ta fram en riskhanteringsplan

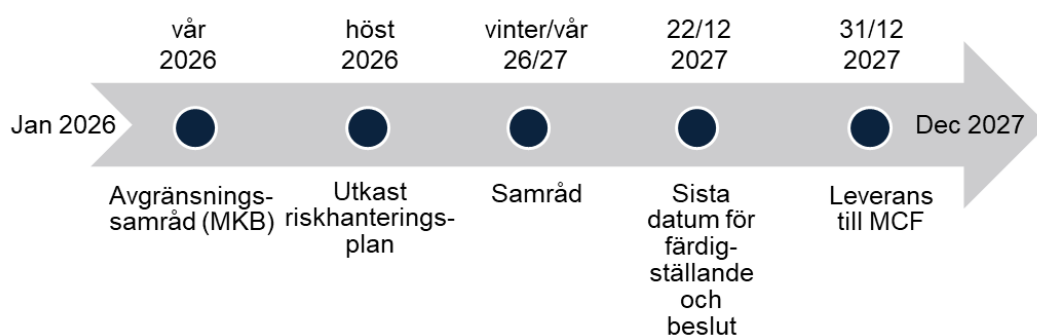
Varje länsstyrelse ska, utifrån de identifierade områdenas hot- och riskkartor, utarbeta en plan för hantering av översvämningssrisker. Länsstyrelserna ska även stämma av och i möjligaste mån samordna riskhanteringsplaner på vattendistriktsnivå och inom avrinningsområden, både inom svenskt och internationellt territorium utan att översvämningdirektivets syfte urholkas.

6.1 En process i flera led

Att ta fram en riskhanteringsplan är en omfattande och komplex arbetsuppgift som innebär flera moment där många olika intressenter bör vara inblandade. Framtagandet av riskhanteringsplanen bör dessutom samordnas med övriga strategier och pågående planeringsprocesser. Att avsätta tid och resurser och ha en tydlig projektplan redan från början rekommenderas.

Vid utarbetandet av riskhanteringsplaner ska samråd ske med myndigheter, kommuner och övriga intressenter. Riskhanteringsplaner ska samrådats offentligt så att allmänheten och andra intressenter kan lämna synpunkter. Det ska framgå av riskhanteringsplanen hur samordning har skett. En miljöbedömning förväntas utföras och en miljöbeskrivning kommer därefter behöva tas fram. Ovan gäller även vid översyn och uppdatering av riskhanteringsplaner. Nedan i grafik 7 beskrivs några av de huvudmoment som ingår i framtagande processen.

Grafik 7. Förslag till tidplan för arbetet med riskhanteringsplaner.

6.2 Riskhantering

Då översvämningar kan förorsaka stora påfrestningar för såväl individen som samhället och hota flera skyddsvärden som människors hälsa, samhällets funktionalitet, natur- och kulturmiljö samt ge stora ekonomiska konsekvenser bör

arbetet med riskhanteringsplanen ses i ett helhetsperspektiv och hela riskhanteringscykeln beaktas. Planen bör behandla samtliga aspekter av översvämningsrisker och särskild vikt ska läggas vid förebyggande arbete samt planering för att kunna hantera en översvämning inbegripet bland annat översvämningsprognoser och system för tidig varning.

Befolkningstäta områden där kritisk infrastruktur och samhällsviktiga verksamheter förekommer tillhör de mest sårbara där konsekvenserna av översvämningar kan bli omfattande och följd effekter kan uppstå. Effekter kan sprida sig i flera led och ge lokala, regionala och nationella konsekvenser.

Riskhanteringsplanen behöver därför samordnas med länsstyrelsens och kommunernas ordinarie arbete med riskhantering och krisberedskap. Det är av stor vikt att åtgärder som föreslås i riskhanteringsplanen för att förebygga och hantera översvämningar tidigt samordnas med övriga intressen, till exempel för skydd av natur- och kulturmiljö, så att respektive planer kan realiseras utan framtida intressekonflikter.

6.3 Samordning inom vattendistriktet

Riskhanteringsplaner ska samordnas i möjligaste mån på vattendistriktsnivå.⁷⁷ Riskhanteringsplaner ska dessutom samordnas med förvaltningsplaner enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660)⁷⁸ inklusive åtgärdsprogrammen och delåtgärdsprogrammen. Information från riskhanteringsplanerna bör enligt EU:s tidigare utvärdering av vattendirektivet tas med i arbetet med förvaltningsplanerna och åtgärdsprogrammen.

Samordning av riskhanteringsplaner är särskilt viktig om de berör samma vattendrag, sjö eller kustvatten. Samordning kan innebära att planerna utgår från gemensamma mål eller innehåller åtgärder och strategier för övergripande arbete såsom till exempel förändrade tappningsregimer, eller system för prognoser och tidig varning.

För de riskhanteringsplaner som rör ett internationellt avrinningsdistrikt ska samordning ske med motsvarande riskhanteringsplaner i Norge eller Finland.

Samordning

Det ska framgå av riskhanteringsplanen hur samordning har skett.

⁷⁷ 13 § Förordning (2009:956) om översvämningsrisker

⁷⁸ 15 § Förordning (2009:956) om översvämningsrisker

6.4.1 Betydande miljöpåverkan och undersökning

Länsstyrelsen som upprättar riskhanteringsplanen ska som första steg undersöka om genomförandet av riskhanteringsplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.⁸⁰ Omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan beskrivs i 5 § miljöbedömningsförordningen (2017:966). En undersökning ska bland annat utgå från riskerna för människors hälsa eller för miljön till följd av allvarliga olyckor. Riskhanteringsplaner kan innebära betydande positiv miljöpåverkan och samtidigt kan flera åtgärder i planerna eventuellt ha negativa miljöeffekter. Myndigheten för civilt försvar bedömer att en riskhanteringsplan vanligtvis kommer antas medföra en betydande miljöpåverkan. Det är dock länsstyrelserna som gör bedömningen i det enskilda fallet.⁸¹ I 2 § miljöbedömningsförordningen finns specificerat när en betydande miljöpåverkan ska antas.

En betydande miljöpåverkan ska antas för planer som bl.a. avser vattenförvaltning, fysisk planering eller markanvändning och anger förutsättningar för att bedriva sådana verksamheter som anges i förordningen, eller om genomförandet av planen kan komma att omfatta en verksamhet eller åtgärd som kräver tillstånd enligt habitatdirektivet.⁸²

Om frågan om betydande miljöpåverkan ska avgöras efter en undersökning ska länsstyrelsen identifiera omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan. Dessa beskrivs i 5 § miljöbedömningsförordningen. En undersökning ska bland annat utgå från riskerna för människors hälsa eller för miljön till följd av allvarliga olyckor.

6.4.2 Tidigt samråd om avgränsning

Avgränsning bidrar till att fokus läggs på de betydande miljöaspekterna i riskhanteringsplanen. Ett avgränsningssamråd ska hållas med de kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter som på grund av sitt särskilda miljöansvar kan antas bli berörda av planen.⁸³ Avgränsningssamrådet för framtagandet av miljökonsekvensbeskrivningen bör hållas tidigt i processen.

Miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsgrad ska vara rimlig med hänsyn till

1. Bedömningsmetoder och aktuell kunskap.

⁸⁰ 6 kap. 5§ miljöbalken

⁸¹ 6 kap 3§ Miljöbalk (1998:808)

⁸² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=SWD:2019:31:FIN&qid=1551205988853&from=EN>

⁸³ 6 kap. 10 § miljöbalken (1998:808)

2. Planens innehåll och detaljeringsgrad.
3. Var i en beslutsprocess som planen befinner sig.
4. Att vissa frågor kan bedömas bättre i samband med prövningen av andra planer och program eller i tillståndsprövningen av verksamheter eller åtgärder.
5. Allmänhetens intresse.⁸⁴

Riskhanteringsplanens syfte och geografiska räckvidd har betydelse för avgränsningen. Då planen ska ta fram åtgärder för att förhindra och minska skador på människors hälsa, miljön, kulturarvet och ekonomisk verksamhet är det rimligt att fokus ligger på miljöeffekter inom dessa sakområden. Påverkan på miljöfarlig verksamhet, grundvatten och vattenskyddsområden, förorenad mark samt skyddad natur och kulturmiljöer är exempel på relevanta frågor för miljöbedömningen. Det är också viktigt att beakta effekter som kan uppstå utanför tätorten, till exempel längs kusten, i övriga delar av ett avrinningsområde eller i landskapet som helhet. Observera att den strategiska miljöbedömningen är för riskhanteringsplanen. Vissa frågor som gäller enskilda åtgärder kan bättre bedömas andra processer.

En bedömning av vilka kommuner, länsstyrelser och myndigheter som samråd ska ske med behöver göras för varje enskild riskhanteringsplan. Som minimum bör samråd ske med kommunen och beredningssekretariatet för berörd vattenmyndighet, men även angränsande länsstyrelser och kommuner kan behöva kontaktas om de ligger inom samma avrinningsområde. Samråd kan också ske med sektorsmyndigheter som Naturvårdsverket, SGU, HaV med flera om de anses berörda på grund av sitt särskilda miljöansvar.

Ett väl genomfört avgränsningssamråd kan bidra till att transparensen i processen ökar, planeringen och val av åtgärder blir effektivare samt att planen får ökad legitimitet.

6.4.3 Ta fram en miljökonsekvensbeskrivning

Miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) ska redovisa länsstyrelsens bedömning av den påverkan på miljön som genomförandet av planen kan få. Det är i MKB:n som betydande miljöpåverkan ska identifieras, beskrivas och bedömas. MKB:s innehåll regleras i miljöbalken.⁸⁵

En MKB ska beskriva förhållanden till andra relevanta planer och program. Av särskilt relevans för riskhanteringsplanen är:

- regionala och kommunala risk- och sårbarhetsanalyser
- klimat- och sårbarhetsanalyser och handlingsplaner

⁸⁴ 6 kap. 12 § miljöbalken (1998:808)

⁸⁵ 6 kap. 11 § miljöbalken (1998:808)

- förvaltningsplaner och åtgärdsprogram för vatten
- relevanta miljökvalitetsmål
- kommunens handlingsprogram enligt LSO
- kommunens översiktsplan
- förvaltningsplaner för natur- och kultur, till exempel bevarandeplaner för Natura 2000 och kulturmiljöplaner.

En MKB ska identifiera, beskriva och bedöma rimliga alternativ med hänsyn till planens syfte och geografiska räckvidd. Här kan olika strategiska ställningstaganden samt val av specifika åtgärder vägas mot varandra. För att säkerställa en god resurshushållning kan exempelvis fysiska åtgärder jämföras med åtgärder som inte kräver byggnation. Olika lösningar kan undersökas och effekten av naturbaserade alternativ jämföras med mer traditionell teknik. Det är också viktigt att beakta alternativ och val av åtgärder som finns både inom och utanför riskområdet, i avrinningsområdet eller längs kuststräckan.

6.5 Samråd

6.5.1 Samråd om riskhanteringsplan och miljökonsekvensbeskrivning

Samrådsprocessen för riskhanteringsplanen och miljöbedömningen hör ihop och bedrivs dels enligt 16 § i förordningen om översvämningsrisker och dels enligt 6 kap. miljöbalken.

Samrådstiden för riskhanteringsplanerna är enligt översvämningsförordningen minst två månader. EU har dock rekommenderat Sverige att förlänga samrådstiden upp till sex månader och samordna samrådet med åtgärdsprogram och förvaltningsprogram enligt EU:s utvärdering. Myndigheten för civilt försvar bedömer att en rimlig tidplan för arbetet är att riskhanteringsplanen förbereds under 2026 och att det är möjligt med samordnat, alternativt parallellt, samråd någon gång under perioden 1 november 2026 till 30 april 2027. Det innebär att remissinstanser, allmänhet och intressenter kan samordna och lämna sina yttranden över riskhanteringsplaner, förvaltningsplaner och åtgärdsprogram samtidigt. Detta upplägg möjliggör att underlag från de två direktiven kan läsas samtidigt. Det kan finnas åtgärder som syftar till att uppnå målen i båda direktiven, vilket i sin tur kan komma att påverka prioritering, finansiering och planering av åtgärder.

6.5.2 Samrådskrets

Inför samrådet bör länsstyrelsen bestämma och avgränsa vilka som ingår i samrådskretsen. Förslagsvis kan följande aktörer ingå:

- Myndigheten för civilt försvar
- Övriga berörda nationella myndigheter
- Vattenmyndigheterna
- Beredningssekretariatet enligt vattenförvaltningen
- Berörda kommuner
- Räddningstjänsten
- VA-bolag
- Energibolag
- Hamnmyndigheter
- Angränsande länsstyrelser och kommuner
- Regionen
- Fastighetsägare och verksamhetsutövare
- Bransch- och intresseorganisationer
- Forskningsinstitutioner
- Allmänheten
- Övriga som har ett väsentligt intresse av riskhanteringsplanen

6.5.3 Information till och samråd med allmänheten

Allmänheten bör uppmuntras att delta i planering för att minska konsekvenserna av en översvämning. Lokal kunskap om översvämningars påverkan förbättrar kvaliteten på riskbedömning och ökar insikten om översvämningssrisker.

Dessutom kan det leda till förbättrad beredskap och även skapa acceptans för riskhanteringsplanen.

Det ska beredas möjligheter att lämna synpunkter och bidra till arbetet med riskhanteringsplanen genom offentligt samråd. Information om översvämningssrisk och riskhanteringsplaner ska göras tillgänglig för allmänheten genom olika kanaler. Både traditionella media men också kommunikationskanaler såsom internet och sociala media kan användas. Information kan förmedlas skriftligt men dialog kan också föras genom särskilda möten, workshops och övriga samrådstillfällen.

Riskhanteringsplanen ska beskriva hur allmänheten har informerats och hur samrådet med allmänheten har skett.⁸⁶

⁸⁶ 4 § MSBFS 2013:1

6.5.4 Samråd med Norge och Finland

För de riskhanteringsplaner som rör ett internationellt avrinningsdistrikt ska berörda länsstyrelser säkerställa att samordning sker med motsvarande riskhanteringsplan i Norge eller Finland. I första hand gäller denna punkt riskhanteringsplanen för Haparanda och eventuella åtgärder som kan förväntas få betydande miljökonsekvenser som sträcker sig över gränsen till Finland. Det kan eventuellt också vara relevant för riskhanteringsplanen för Karlstad, vars avrinningsområde sträcker sig in i Norge.

När en myndighet eller kommun upprättar en plan eller ett program som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan i ett annat land, ska Naturvårdsverket informera det landets ansvariga myndighet om innehållet i planen och miljökonsekvensbeskrivningen. Om den berörda staten begär det ska samråd ske avseende den gränsöverskridande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet kan antas medföra och de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra eller motverka betydande negativ miljöpåverkan. Det är således viktigt att meddela Naturvårdsverket så snart som möjligt, så att samrådsprocessen kan inledas tidigt.⁸⁷

6.6 Färdigställande

Färdigställande av riskhanteringsplanen sker under hösten 2027. I samband med miljöbedömningsprocessen ska en särskild redovisning också tas fram.⁸⁸ Här ska det framgå hur samråd har bedrivits, vem som har deltagit i processen och hur planen har tagit hänsyn till inkommande synpunkter. Länsstyrelsen ska även informera allmänheten och berörda myndigheter och kommuner om beslutet att anta planen.⁸⁹

Riskhanteringsplanen tillsammans med övriga beslutade underlag ska lämnas till Myndigheten för civilt försvar när den har färdigställts, dock senast den 20 januari 2028. Planen lämnas via ett format som har överenskommit mellan respektive länsstyrelse och Myndigheten för civilt försvar.

6.7 Sekretess och informationssäkerhet

Offentlighetsprincipen är en av hörnstenarna i ett demokratiskt samhälle vilket innebär att riskhanteringsplanen, i så stor utsträckning som möjligt, bör vara öppen och tillgänglig.

⁸⁷ <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/gransoverskridande-miljopaverkan-av-planer-och-program/>

⁸⁸ 6 kap.16 § miljöbalken (1998:808)

⁸⁹ 14 § förordningen (2009:956) om översvämningsrisker

Riskhanteringsplanen kan dock omfatta uppgifter som om de kommer ut, kan innebära skada för myndigheter, kommuner eller enskilda. I sådana fall bör dessa uppgifter identifieras och placeras i en särskild bilaga till riskhanteringsplanen. Den aktuella bilagan bör sedan sekretessmarkeras. En sekretessbedömning ska sedan göras vid varje enskilt fall som uppgifterna begärs ut. Närmare bestämmelser om hur en sådan bedömning görs finns i offentlighets och sekretesslagen (OSL). Det är länsstyrelsen och informationsägaren som bedömer vilken information som ska framgå av riskhanteringsplanen och vilka uppgifter som eventuellt omfattas av sekretess.

I arbete med riskhanteringsplanen måste informationssäkerhetsfrågor beaktas.

7. Uppföljning

Uppföljning av riskhanteringsplanen syftar till att säkerställa att planerade åtgärder genomförs och ger avsedd effekt. Fastställd riskhanteringsplan följs upp på flera nivåer under hela genomförandeperioden både genom löpande uppföljning och samlat när planperioden avslutas. Ansvar för uppföljningen delas mellan länsstyrelserna och Myndigheten för civilt försvar.

7.1 Uppföljning av riskhanteringsplaner från den första cykeln (2010–2015)

Uppföljning av riskhanteringsplanerna i den första cykeln genomfördes vid tre tillfällen, för åren 2016, 2017, 2018. Uppföljningarna finns redovisade i tre rapporter. År 2024 gjordes sammanställningen av hela cykelns arbete, Uppföljning av arbetet med riskhanteringsplaner med genomförandetid 2016–2021.⁹⁰ Åtgärdsarbetet i de områden som även identifierades i den andra cykeln togs vidare in i de nya planerna.

7.2 Myndigheten för civilt försvar följer upp riskhanteringsplaner från andra cykeln (2016–2021)

Arbetet med de nu gällande riskhanteringsplanerna från andra cykeln följs upp vartannat år av Myndigheten för civilt försvar. Uppföljningarna sammanställs i en rapport som visar hur arbetet fortskrider. Den första uppföljningen av riskhanteringsplanerna för den andra cykeln genomfördes 2024.⁹¹ Den andra uppföljningen kommer genomföras i februari 2026. Uppföljningen baseras på det arbete som hittills har skett sedan riskhanteringsplanerna antogs.

För de områden som även var identifierade i den andra cykeln, ingår det i de uppdaterade riskhanteringsplanerna för cykel 3, att redovisa en utvärdering av vilka framsteg som har gjorts för att uppnå de fastställda målen i den föregående cykeln. Redovisningen omfattar även en beskrivning med förklaring av de åtgärder som var planerade i den tidigare planen, men som inte har vidtagits. Uppföljning av vilka framsteg som gjorts i områden som inte längre är identifierade i cykel 3 redovisas separat.

⁹⁰ <https://www.mcf.se/sv/publikationer/uppfoljning-av-arbetet-med-riskhanteringsplaner-med-genomforandetid-2016-2021--enligt-forordningen-2009956-om-oversvamningsrisker/>

⁹¹ <https://rib.msb.se/Filer/pdf/30917.pdf>

7.3 Uppföljning av riskhanteringsplaner från tredje cykeln (2022–2027)

Riskhanteringsplanen ska innehålla en beskrivning av hur länsstyrelsens uppföljning av planens genomförande ska ske. Det är den länsstyrelse som ansvarar för att ta fram planen som också säkerställer att planen följs.

Uppföljningen bör ske både mot underlaget det vill säga gentemot hotkartor, riskkartor och mot åtgärder i riskhanteringsplanen. Det är viktigt att det framgår i planen att uppföljningen ska ske, vad som följs upp och när det sker.

I planen bör det även framgå hur uppföljning av slutsatser och förslag från MKB:n ska följas upp. Detta bör beskrivas i separat text för att förtydliga skillnader i uppföljning enligt översvämningsförordningen och miljöbedömningsförordningen.

Uppföljning av planen av Myndigheten för civilt försvar kommer ske på liknande sätt som i tidigare cykler, det vill säga vartannat år. Uppföljningen ska innehålla en sammanfattning av genomförda åtgärder, redovisning av status för respektive åtgärd, eventuella justeringar av planen samt eventuella behov av justeringar av hot- och riskkartor. Myndigheten för civilt försvar kommer i likhet med tidigare år skicka underlag till länsstyrelserna inför uppföljningen.

7.4 Hot- och riskkartor

En bedömning av hot- och riskkartorna bör utföras i samband med uppföljningen för att avgöra om kartornas förutsättningar radikalt har förändrats då riskhanteringsplanerna bygger på deras information.

Hotkartorna kan eventuellt behöva uppdateras efter det att omfattande åtgärder vidtagits så att områdets hydrologi avsevärt förändrats. Eventuellt kan även hotkartorna behöva uppdateras efter att en omfattande översvämning har inträffat. Hotkartorna ses alltid över inför nästkommande cykel och behov av uppdateringar beaktas.

Riskkartorna kan eventuellt behöva uppdateras om ingående dataskikt väsentligen förändrats, vilket kan innebära att riskkartorna kan behöva revideras. Vad som är väsentliga förändringar bör vägas gentemot målen för riskhanteringsplanen.

Länsstyrelsen bör informera Myndigheten för civilt försvar om det finns behov av att uppdatera hot- och riskkartorna vid uppföljningen för att samverka kring eventuella uppdateringar.

7.5 Andra åtgärder

7.5.1 Tillståndspliktiga åtgärder

Vissa åtgärder som vidtas för skydd av bebyggelse eller verksamheter kan vara tillståndspliktiga enligt bland annat 11 kapitlet i miljöbalken eller 2 kapitlet i kulturmiljölagen (1988:950).⁹² Om man söker och får tillstånd för en vattenverksamhet är man skyldig att underhålla den och tillsyn ska då ske enligt miljöbalken och inte i riskhanteringsplanen.

Uppföljning och tillsyn av tillståndspliktiga åtgärder ska ske enligt ordinarie rutiner inom exempelvis kommun och länsstyrelse. Dock kan eventuellt slutsatser och information som erhålls inom tillsynsverksamheten bidra till uppföljningen av riskhanteringsplanen.

7.5.2 Åtgärder enligt annan lagstiftning

Åtgärder som ej är tillståndspliktiga och som beslutats enligt annan lagstiftning eller andra sammanhang ska följas upp enligt den lagstiftning som beslutet fattats. Dock kan information från uppföljning och rapporteringar enligt annan lagstiftning lyftas in i uppföljningen av riskhanteringsplanen. Länsstyrelsen bör då ange hur man avser följa upp sådana åtgärder, vad som följs upp och var informationen hämtas från.

7.6 Revidering av befintliga riskhanteringsplaner från andra cykeln (2016–2021)

Vid revideringen av redan befintlig riskhanteringsplan bör den uppdateras med målformuleringar anpassade till den nya förenklade målstrukturen, information om klimatanpassning, samråd med vattenförvaltningens förvaltningsplaner och åtgärdsprogram samt övrigt som beskrivs i denna vägledning. Innehållsförteckningen och underlaget i bilaga 2 bör användas.

Dessutom behöver, enligt bilaga B i översvämningsdirektivet och enligt föreskrift MSBFS 2013:1 följande beskrivas:

1. Eventuella förändringar eller uppdateringar sedan fastställande av den förra versionen av riskhanteringsplanen, inklusive en sammanfattning av de översyner som utförts i överensstämmelse med artikel 14.
2. En utvärdering av vilka framsteg som har gjorts för att nå de mål som avses i artikel 7.2.

⁹² Formininen, <https://www.raa.se/kulturarv/kulturmiljoer-vid-vatten/soktjanster-litteratur-och-lankar-om-kulturmiljoer-vid-vatten/>

3. En beskrivning av och en förklaring till varje åtgärd i den tidigare versionen av riskhanteringsplanen som var planerad att utföras men som inte har utförts.
4. En beskrivning av alla ytterligare åtgärder som vidtagits sedan den förra versionen av riskhanteringsplanen beslutades samt en beskrivning av nyttillkomna åtgärder.

8. Rapportering

8.1 Rapportering av riskhanteringsplaner till EU

Hela arbetet med att ta fram riskhanteringsplaner bygger på direktiv 2007/60/EG om bedömning och hantering av översvämningsrisker. Myndigheten för civilt försvar ansvarar för Sveriges rapportering av arbetet enligt direktivet till EU-kommissionen och detta sker efter varje steg i sexårscykeln.

Riskhanteringsplanerna ska vara fastställda och beslutad av länsstyrelserna senast den 22 december 2027. Länsstyrelsernas rapportering till Myndigheten för civilt försvar ska ske av själva riskhanteringsplanen med tillhörande underlagsdokument samt ifylld Excel-tabell med åtgärder. Rapportering ska ske senast 2028-01-20.

Vid framtagandet av riskhanteringsplanen bör denna vägledning, bifogad rapportmall och bifogad Excel-fil för rapportering följas. Detta för att Myndigheten för civilt försvar direkt ska kunna överföra den information som ska rapporteras in till EU:s rapporteringssystem.

Sveriges rapportering av riskhanteringsplanerna till EU ska ske senast den 22 mars 2028. Myndigheten för civilt försvar har beaktat översvämningsförordningen, föreskrifter och det preliminära rapporteringssystemet från EU och den tidplan som ska följas vid utarbetandet av denna vägledning.

EU:s rapporteringssystem är ännu inte fastställda så vissa justeringar i underlaget kan behöva utföras under tiden som riskhanteringsplanerna tas fram.

8.2 Avstämning av arbetet

Avstämning av arbetet med riskhanteringsplanerna sker kontinuerligt mellan Myndigheten för civilt försvar och länsstyrelserna under 2026 och 2027. Syftet är att Myndigheten för civilt försvar på nationell nivå ska kunna följa och samordna arbetet och länsstyrelserna ges möjlighet till vägledning och utbyte med andra länsstyrelser.

Tabell 4. Förslag på tidplan för avstämningar under 2026 till 2027

Uppgift	Vad som ska stämmas av	Datum
Avstämningsmöten	Hur arbetet går	Kontinuerligt, efter länsstyrelsernas önskemål
Uppföljning av tidigt samråd om avgränsning och mål	Samrådsunderlag	Efter önskemål

Uppgift	Vad som ska stämmas av	Datum
Mål för arbetet	Färdigställda resultatmål	Efter önskemål
Offentligt samråd av riskhanteringsplan och MKB	Samrådsunderlag och samrådstid	Genomförs om möjligt under hela eller delar av perioden 1/11 2026-30/4 2027, dvs under vattendirektivets samrådstid.
Beslut om riskhanteringsplan	Länsstyrelsens beslut	Senast 2027-12-22
Uppföljning vartannat år till Myndigheten för civilt försvar	Sammanfattning av ev. revidering av hot- och riskkartor samt redovisning av genomförda åtgärder enligt riskhanteringsplanen. Uppföljning sker via utskickade uppföljningsmallar.	2026-02-16 (cykel 2) 2027-12-31 (ny riskhanteringsplan som även innehåller uppföljning av cykel 2 samt separat slutuppföljning av riskhanteringsplaner av områden som identifierades i cykel 2, men inte i cykel 3) 2030-02-15 2032-02-15

Lagar och förordningar

Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/60/EG av den 23 oktober 2007 om bedömning och hantering av översvämningsrisker

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007L0060&from=EN>

Förordningen (2009:956) om översvämningsrisker

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Forordning-2009956-om-overs_sfs-2009-956/

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om länsstyrelsens planer för hantering av översvämningsrisker (riskhanteringsplaner) (MSBFS 2013:1)

<https://www.mcf.se/sv/regler/gallande-regler/skydd-mot-olyckor/msbfs-20131/>

Miljöbalk (1998:808)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/miljobalk-1998808_sfs-1998-808

Miljöbedömningsförordning (2017:966)

<https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/sfs-2017-966>

Vattenförvaltningsförordning (2004:660)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2004660-om-forvaltning-av_sfs-2004-660

Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=celex%3A32000L0060>

Bilaga 1 EU:s utvärderingar av Sveriges arbete under och efter cykel 2 (2016–2021)

I översvämningsdirektivets första och andra cykel har EU utvärderat medlemsländernas arbete efter varje delsteg. Efter en hel cykel har en större utvärdering av medlemsländernas genomförande av direktivet gjorts. Efter att cykel 2 (2016–2021) hade avslutats presenterade EU Kommissionen i februari 2025 rapporten ”Rapport från Kommissionen till Rådet och Europaparlamentet om genomförandet av ramdirektivet för vatten(2000/60/EG) och översvämningsdirektivet (2007/60/EG)”⁹³, med följedokument ”Commission staff working document”⁹⁴. Rapporterna handlar både om arbetet i stort inom EU men riktar sig även direkt till Sverige och innehåller en sammanfattning och utvärdering av Sveriges arbete med översvämningsdirektivet och vattendirektivet. Rapporten innehåller även rekommendationer för det fortsatta arbetet med både översvämningsdirektivet och vattendirektivet.

Tabell 5 nedan redovisar de rekommendationer som EU lyfte fram till Sveriges fortsatta arbete med översvämningsdirektivet. Tabellen visar både rekommendationerna och på vilket sätt rekommendationen har omhändertagits i det fortsatta arbetet i cykel 3 (2022–2026).

I rekommendationerna till Sverige för vattendirektivet⁹⁴ lyfts att Sverige borde genomföra samråden för riskhanteringsplanerna och förvaltningsplanerna gemensamt.

Tabell 5. EU:s rekommendationer till Sverige för fortsatt arbete med översvämningsdirektivet i cykel 3 (2022–2027) efter utvärdering av cykel 2 (2016–2021).

Rekommendationer från EU Kommissionen	Omhändertagande i det fortsatta arbetet
Beakta pluvial översvämnning i hot- och riskkartorna.	Från och med cykel 3 har områden även identifierats med betydande översvämningsrisk från skyfall. För dessa områden har hot och riskkartor tagits fram.

⁹³ <https://webgate.ec.europa.eu/circabc-ewpp/ui/group/c04f478b-d4dc-44f9-a211-087c01165b2c/library/4c9fdc3a-b9e0-4d45-98dd-44e7a9bb9802/details>

⁹⁴ <https://webgate.ec.europa.eu/circabc-ewpp/ui/group/c04f478b-d4dc-44f9-a211-087c01165b2c/library/6c00f684-2b31-41f3-9115-e304e58f7042/details>

Rekommendationer från EU Kommissionen	Omhändertagande i det fortsatta arbetet
Ange i riskhanteringsplanerna hur hot- och riskkartorna användes vid val av mål och åtgärder.	Vägledningen tydliggör att detta behöver redovisas. Mallen för riskhanteringsplanen lyfter denna fråga.
Ange en översikt av måluppfyllelsen i de första riskhanteringsplanerna.	Uppföljning av målen sker löpnade i varje riskhanteringsplan i efterkommande cykel. Vägledningen tydliggör att detta behöver redovisas i de reviderade riskhanteringsplanerna. De mål som fortfarande är relevanta förs över till den efterkommande riskhanteringsplanen.
I planen ska information lämnas om kostnaderna för alla åtgärder som ingår samt en övergripande budget och information om hur dessa kostnader har beräknats.	I planerna ska en kostnadsuppskattning göras för åtgärderna samt hur kostnaderna har tagits fram.
Ange information om metoderna som använts för att prioritera åtgärder i riskhanteringsplanerna.	Vägledningen och mallen tydliggör att detta ska redovisas.
Redogör för framstegen med åtgärderna.	Uppföljning av åtgärderna sker vartannat år samt i efterkommande riskhanteringsplan. Vägledningen tydliggör att detta arbetas in i de nya riskhanteringsplanerna.
Beakta skydd av kulturarvet i alla riskhanteringsplaner.	Kulturarvet beaktas i alla riskkartor och omfattas av riskhanteringsplanerna där det är relevant och finns planerade åtgärder.
Sikta på sex månaders samrådstid och uppmuntra deltagande av allmänheten. I rekommendationerna till Sveriges genomförande av vattendirektivet uppmanas till ett gemensamt samråd för översvämningsdirektivets riskhanteringsplaner och vattendirektivets förvaltningsplaner.	Vidåterföringsmötet från cykel 2 föreslogs att samrådstiden mellan översvämningsdirektivet och vattendirektivet kan sammanfalla i lämplig utsträckning, så att underlaget till planerna finns tillgängligt samtidigt. Gemensamma aktiviteter och informationstillfällen med vattendirektivet uppmuntras för att nå ut till allmänheten.

Rekommendationer från EU Kommissionen	Omhändertagande i det fortsatta arbetet
Beakta i hot- och riskkartorna, där det är lämpligt, flödes hastighet eller relevant vattenflöde och översvämningsvägar, då dessa är relevanta för räddningsinsatser.	Detta beaktas där det är lämpligt och möjligt utifrån de beräkningsverktyg som nyttjats vid framtagandet av hotkartan. Redovisning av flödes hastighet, relevant vattenflöde och översvämningsvägar varierar därmed i hotkartorna beroende på vilken typ av kartering som har använts för respektive kartering.

I februari 2024 kom EU med utvärdering av riskhanteringsplanerna i cykel 2 (2016–2021). För Sverige utvärderades fem av 25 riskhanteringsplaner.⁹⁵ Flera goda exempel lyftes fram i utvärderingen.

Grafik 9. Områden som kan utvecklas ytterligare efter utvärdering av arbetet i cykel 2 (2016–2021).

Ämne	Ytterligare utveckling
Åtgärder för att nå målen	Ange information om total budget för åtgärder och hur åtgärderna finansieras. Beskriv metoden hur prioritering gjorts.
Klimatförändringar	Ange hur viktiga åtgärder, såsom naturbaserade lösningar och fysisk planering, kan stödja anpassningen till klimatförändringarna.
Styrning	Utöka samråd tiden och involvera fler frivilligorganisationer.

⁹⁵ Haparanda (SE1), Falun (SE2), Stockholm (SE3), Kristianstad (SE4) och Karlstad (SE5)

Bilaga 2 Innehållsförteckning och innehåll i riskhanteringsplanen

Nedan presenteras en innehållsförteckning som fångar in de obligatoriska delarna som ska ingå i riskhanteringsplanen enligt direktivet och 12 § förordningen om översvämningsrisker och 3 och 4 §§ MSBFS 2013:1. Rubrikerna bör inte ändras eller justeras eftersom Myndigheten för civilt försvar strävar efter att riskhanteringsplanerna ska vara jämförbara på en övergripande nivå.

Utöver de nedanstående rubrikerna kan respektive ansvarig länsstyrelse välja att lägga till rubriker eller underrubriker och komplettera med ytterligare information som är relevant och användbar.

Det ska finnas en riskhanteringsplan för respektive identifierat område med betydande översvämningsrisk. Samordning mellan riskhanteringsplaner som ligger inom samma avrinningsområde/länsstyrelse kan däremot innebära att vissa delar av planen kan vara gemensamma med innehåll som är gällande för fler riskhanteringsplaner.

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning

Sammanfatta övergripande innehållet i riskhanteringsplanen. Beskriv kortfattat den information som ger läsaren en översiktlig bild av planens syfte, avgränsning och centrala resultat. Följande delar kan ingå:

- Beskriv vilket geografiskt område som omfattas.
- Redovisa vilka översvämningskällor som har analyserats, såsom hav, sjö, vattendrag eller skyfall.
- Sammanfatta den övergripande riskbilden utifrån hot- och riskkartor, exempelvis vilka områden som riskerar att översvämmas, antal boende och arbetsplatser i riskområden samt exempel på samhällsviktiga verksamheter, skyddad natur och kulturmiljöer som kan påverkas.
- Beskriv vilket scenario som bedöms leda till de mest omfattande konsekvenserna och ange vilka typer av störningar som kan uppstå.
- Sammanfatta resultatmålen utifrån de övergripande målen.
- Redovisa hur många åtgärder som ingår i planen.

För Haparanda ska sammanfattningen även finnas på finska och meänkieli.

2. Inledning

Beskriv inledningsvis den övergripande bakgrunden till riskhanteringsplanen. Redovisa den information som ger läsaren förståelse för varför planen tas fram, hur den är reglerad och hur arbetet har organiserats. Följande delar kan ingå:

- Beskriv den rättsliga bakgrunden, exempelvis Förordning (2009:956)

om översvämningsrisker och föreskrift MSBFS 2013:1 som styr arbetet och bakgrunden till själva direktivet.

- Redogör för det cykliska arbetet enligt översvämningsdirektivet och förklara kort hur processen är uppbyggd i olika steg.
- Ange roller och ansvar i respektive steg för länsstyrelsen och Myndigheten för civilt försvar.
- Beskriv syftet med riskhanteringsplanen och vad den avser att stödja i det fortsatta arbetet.
- Redovisa hur samordning med andra aktörer har genomförts, exempelvis hur dialog och informationsutbyte skett.
- Beskriv samrådsprocessen och ange hur samrådet organiserats.

3. Uppföljning, ändringar och uppdateringar av befintliga riskhanteringsplaner

Detta avsnitt är endast obligatoriskt för de områden där det upprättades riskhanteringsplaner i cykel 2.

Redogör för hur riskhanteringsplanen har förändrats och utvecklats jämfört med föregående cykel. Beskriv översiktligt vilka delar som reviderats, lagts till eller inte längre ingår, samt hur erfarenheter från föregående cykel har tagits med in i denna cykel.

Redovisa följande obligatoriska delar enligt 5 § i MSBFS 2013:1:

- Beskriv de förändringar som har vidtagits sedan den föregående riskhanteringsplanen offentliggjordes, exempelvis revideringar av mål, åtgärder eller tillkommande översvämningskällor (obligatoriskt).
- Utvärdera vilka framsteg som har gjorts i arbetet med att uppnå de mål som fastställdes i föregående riskhanteringsplan och redovisa hur utvecklingen bedömts (obligatoriskt).
- Beskriv vilka åtgärder som planerades i föregående riskhanteringsplan men som inte har genomförts och förklara varför de inte har vidtagits (obligatoriskt).
- Redovisa samtliga åtgärder som tillkommit sedan föregående riskhanteringsplan offentliggjordes, dvs om det gjorts någon uppdatering av riskhanteringsplanen från föregående cykel (obligatoriskt).

Följande delar kan inkluderas:

- Beskriv om samordningen med aktörer har förändrats eller utökats.
- Redogör för ändringar kopplade till nya hot- och riskkartor och hur dessa påverkat framtagandet av riskhanteringsplanen i föreliggande cykel.
- Beskriv lärdomar från föregående cykel, exempelvis åtgärder som tagits bort, slagits samman, ersatts eller överförts till andra planeringsprocesser.
- Lägg till annan information som varit betydelsefull för framtagandet av

riskhanteringsplanen i föreliggande cykel.

4. Betydande översvämningsrisk i område XXX

Redovisa en sammanfattning av slutsatserna från den preliminära bedömningen av översvämningsriskerna. Beskriv dessa slutsatser i form av en översiktlig karta som visar vilka områden där det föreligger möjliga betydande översvämningsrisker eller där sådana risker kan förväntas uppstå (obligatoriskt). Karta kan hämtas från rapporten ”Översyn av områden med betydande översvämningsrisk cykel 3.

Följande delar kan ingå:

- Sammanfatta resultaten från den preliminära bedömningen av översvämningsriskerna utifrån rapporten ”Översyn av områden med betydande översvämningsrisk cykel 3”, med fokus på det aktuella området.
- Beskriv kortfattat de huvudsakliga faktorer som ligger till grund för bedömningen, exempelvis exponerade områden, berörda verksamheter och hur befolkningen påverkas.

5. Kartor över riskområdet och avrinningsområdet

Redovisa de kartor som utgör underlag för riskhanteringsplanen. Detta ska omfatta både hotkartor och riskkartor (obligatoriskt).

Följande delar kan ingå:

- Karta över området som riskhanteringsplanen omfattar om den skiljer sig från utbredningen i hot- och riskkartorna samt redovisa skälen till varför området har utökats eller reducerats.

6. Slutsatser från hot- och riskkartorna

Beskrivning av de huvudsakliga slutsatserna från hot- och riskkartorna (obligatoriskt).

Följande delar bör ingå:

- Beskriv de sammanvägda slutsatserna för både nuvarande och framtida översvämningsrisker.
- Beskriv hur hot- och riskkartorna har använts vid val av mål och åtgärder i riskhanteringsplanen.
- Redovisa eventuella geografiska områden eller funktioner som särskilt framträder som riskutsatta enligt kartmaterialet.

Vid beskrivning av hotkartor som ligger till grund för riskhanteringsplanen kan följande delar ingå:

- Ange vilka översvämningskällor som har karterats, exempelvis hav, sjö, vattendrag eller skyfall.
- Redovisa vilka scenarier som har karterats, såsom 50-årshändelse, 100-

årshändelse med eller utan klimatjustering eller extremscenario som beräknat högsta flöde eller 500-årshändelse vid kustöversvämning.

- Beskriv vad hotkartorna visar, exempelvis översvämningens utbredning, vattendjup, flödeshastighet, vattennivåer samt vid skyfall även flödesvägar och ansamlingsområden av vatten.
- Beskriv om och i så fall hur riskkartorna har använts till att identifiera exponering och sårbarhet.
- Följande delar kan ingå:
- Redovisa för respektive scenario de störningar som kartorna visar inom fokusområdena: människors hälsa (inklusive antal folkbokförda), miljön, ekonomisk verksamhet (inklusive antal anställda och arbetsplatser) samt kulturarvet.
- Ange vilket underlag som har legat till grund för riskkartorna.

7. Mål för arbetet

En beskrivning av målen för hantering av översvämningssrisker som fastställts utifrån möjligheten att minska de ogynnsamma följderna av översvämning för människors hälsa, miljön, kulturarvet och ekonomisk verksamhet (obligatoriskt).

Beskriv hur resultatmålen har tagits fram, hur de möter de övergripande målen och på vilket sätt de är mätbara (krävs för rapportering till EU).

Följande del bör inkluderas:

- En beskrivning av målen för hantering av översvämningssrisker som fastställts utifrån möjligheten att minska de ogynnsamma följderna av översvämning för civilt försvar.
- En översiktlig sammanställning av hur de olika resultatmålen bidrar till de övergripande målen, till exempel enligt nedan förslag.

Övergripande mål – Människors hälsa: Resultatmålen bidrar i huvudsak till att värna människors liv och hälsa och minska antalet personer som påverkas negativt av en översvämning.

Resultatmål	Beskrivning	Bidrar även till övergripande mål
H1	T.ex. Hänsyn till översvämningssrisker tas i samhällsplanering och samhällsbyggande.	T.ex. Miljö
H2	T.ex. Översvämningar med 100 års återkomsttid resulterar endast i ett fåtal skadade	

Övergripande mål – Miljön: Resultatmålen bidrar i huvudsak till att skydda och begränsa skador på livsmiljöer och ekosystemen vid en översvämning

Resultatmål	Beskrivning	Bidrar även till övergripande mål
M1	<i>T.ex. Arbetet med att minska översvämningsrisker ska genomföras på ett sätt som bevarar och stärker biologisk mångfald samt undviker negativa konsekvenser för ekosystem och naturmiljöer.</i>	
M2	<i>T.ex. Översvämnningar med 100 års återkomsttid resulterar inte i spridning av ämnen som medför allvarliga konsekvenser för miljön.</i>	<i>T.ex. Människors liv och hälsa</i>

Övergripande mål – Ekonomisk verksamhet: Resultatmålen bidrar i huvudsak till att minska ekonomiska förluster, skydda samhällsviktig verksamhet samt skydda och begränsa skador på egendom vid en översvämning

Resultatmål	Beskrivning t.ex.	Bidrar även till övergripande mål
E1	<i>T.ex. Samhällsviktig verksamhet klarar en översvämning motsvarande högsta beräknat flöde</i>	<i>Civilt försvar & Människors liv och hälsa</i>
E2	<i>T.ex. Åtgärdsplaner finns för att skydda samhällsviktig verksamhet inom översvämningshotade områden</i>	<i>Civilt försvar & Människors liv och hälsa</i>

Övergripande mål – Kulturarvet: Resultatmålen bidrar i huvudsak till att skydda och begränsa skador på värdefulla kulturmiljöer och annat materiellt kulturarv vid en översvämning.

Resultatmål	Beskrivning	Bidrar även till övergripande mål
K1	<i>T.ex. Inga kulturmiljöobjekt ska ta stor permanent skada av en översvämning</i>	
K2	<i>T.ex. Berörda fastighetsägare och förvaltare av kulturmiljöobjekt är informerade om hur de kan arbeta förebyggande för att minska skadorna på kulturmiljöobjekt</i>	

Övergripande mål – Civilt försvar: Resultatmålen bidrar i huvudsak till att begränsa negativ påverkan på totalförsvarsförmågan vid en översvämning både inför och under höjd beredskap.

Resultatmål	Beskrivning	Bidrar även till övergripande mål
C1	<i>T.ex. Samhällsviktig verksamhet som är nödvändig för totalförsvaret kan upprätthållas vid översvämningar motsvarande en 100-års händelse, även under höjd beredskap</i>	<i>Människors liv och hälsa & Ekonomisk verksamhet</i>
C2	<i>T.ex. Distribution av livsmedel till skolor/vårdboenden etc. eller civilt stöd till militärt vårdlandsstöd påverkas inte av långvariga störningar p.g.a. av översvämningar.</i>	<i>Människors liv och hälsa</i>

8. Åtgärder och prioritering

Detta kapitel kan med fördel delas in i olika underrubriker - se vägledningens kapitel 5.

- Redovisa åtgärderna i planen och hur de bidrar till att uppfylla målen. Redovisningen behöver även innehålla en sammanfattning av åtgärderna i tabellform, se bilaga 4. Bilaga 4 finns även i Excel-format (krävs för rapportering till EU).
- Beskriv hur åtgärderna har identifierats och hur de sammantaget bidrar till att minska risker och konsekvenser i ett kort och långt tidsperspektiv (obligatoriskt).
- Redovisa att samtliga aspekter av hanteringen av översvämningssrisker har beaktats, inklusive förebyggande arbete, skydd och beredskap, inklusive översvämningssprognoser och system för tidig varning, samt hänsyn till särdrag i olika avrinningsområden eller delavrinningsområden (obligatoriskt).
- Redovisa åtgärder som har anknytning till översvämningssrisker men som planeras eller vidtas enligt annan lagstiftning, exempelvis enligt 5 kap. miljöbalken, 6 kap. miljöbalken, Sevesolagen (obligatoriskt).
- Beskriv hur prioriteringen av åtgärder har genomförts, exempelvis vilka kriterier som använts och hur nytto- och riskreducerande effekter vägts samman (obligatoriskt).
- Redovisa kostnadsnyttoanalyser om sådana har utförts, särskilt om området ingår i ett internationellt avrinningsområde där detta är obligatoriskt.
- Beskriv hur effekter av klimatförändringar har beaktats vid framtagandet av åtgärder, samt vilka åtgärder som bidrar till att minska effekterna av ett förändrat klimat (krävs för rapportering till EU).

Följande delar bör inkluderas:

- Redovisa åtgärderna enligt EU:s åtgärds-kategorier:
 - Förebyggandeåtgärder

- Skyddsåtgärder
- Beredskapsåtgärder
- Återställnings- och lärandeåtgärder
- Ange ansvarig aktör för respektive åtgärd.
- Beskriv tidplan för genomförandet av åtgärderna.
- Redovisa uppskattade kostnader eller kostnadsintervall.
- Ange eventuella finansieringskällor eller samfinansieringsmöjligheter.
- Ange om eventuella synergier har identifierats i form av positiva effekter inom t.ex. social hållbarhet, klimatanpassning etc.
- Ange om åtgärden inverkar på MKN.
- Översiktlig sammanställning av åtgärder med information om koppling mellan mål och åtgärder, utförare, prioritet och tidsplan.

9. Genomförande och framtagande av riskhanteringsplan

Detta kapitel kan med fördel delas in i olika underrubriker, se vägledning kapitel 6.

Beskriv övergripande hur framtagandet av riskhanteringsplanen har genomförts, vilka aktörer som involverats och hur processen har organiserats. Redogör för hur dialog och samordning har bidragit till planens utformning och genomförande (obligatoriskt).

Detta bör beskrivas genom följande delar:

- Beskriv hur allmänheten och andra berörda har informerats tex via media, internet, sociala medier, möten etc. och hur samrådet med allmänheten har genomförts, inklusive möjligheter att lämna synpunkter (obligatoriskt).
- Beskriv hur allmänhetens deltagande har påverkat planen (krävs för rapportering till EU).
- Beskriv vilka aktörer/intressenter som aktivt har bidragit till utformningen av riskhanteringsplaner och på vilket sätt de har deltagit (krävs för rapportering till EU)
- Beskriv hur samordningen har genomförts i enlighet med förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (obligatoriskt).
- Redogör för internationell samordning när avrinningsområden delas med annat land (obligatoriskt för Haparanda).
- Beskriv om en strategisk miljöbedömning har genomförts och slutsatserna från MKB:n. Motivera varför om inte någon strategisk miljöbedömning genomförts.

10. Uppföljning av planen

Beskriv hur genomförandet av riskhanteringsplanen ska följas upp, exempelvis former för återrapportering, övervakning av åtgärder och tidsintervall för uppföljning (obligatoriskt).

11. Referenser

Här anges referenser till olika informationskällor men också mer detaljerade underlag till exempel metoddokument, studier och annat underlag som är relevant för riskhanteringsplanen. Här anges även de referensdokument som bifogas riskhanteringsplanen.

Bilaga 1 - Mål och åtgärdstabell

Bilaga X - Lägg med dokument eller länkar till relevant dokumentation som samråden (krävs för rapportering till EU).

Bilaga 3 Åtgärdstyper

M11 = Ingen åtgärd

Förebyggandeåtgärder

M21 = Åtgärd för att undvika översvämningshotat område. Åtgärd vidtas för att förhindra placering av nya eller kompletterande verksamheter och bebyggelse i översvämningshotade områden, till exempel fysisk planering, politiska beslut eller annan relevant reglering.

M22 = Borttagning eller flytt av byggnad eller verksamhet. Åtgärder för att avlägsna verksamheter från översvämningshotade områden eller byggnader. Kan vara att flytta verksamheter till områden med lägre sannolikhet för översvämningar och/eller lägre risknivå.

M23 = Begränsning av skada. Anpassning av verksamheter för att minska de negativa konsekvenserna i händelse av en översvämning, exempelvis åtgärder på byggnader, infrastruktur, anpassning av verksamheter och processer etc.

M24 = Förebyggande åtgärd övrigt. Annan åtgärd för att förbättra förebyggande av översvämningsrisker. Kan inkludera framtagande av beslutsstöd och studier, till exempel modellering av översvämningsrisker, framtagande av beslutsunderlag, fördjupade sårbarhetsanalyser, framtagande av underhållsprogram för system och verksamheter etc.

Skyddsåtgärder

M31 = Naturliga översvämningskydd. Exempelvis reducering av avrinning, åtgärder i avrinningsområdesförvaltning, åtgärder för att minska flödet till naturliga eller konstgjorda system. Kan innebära förstärkt fördröjningskapacitet, förstärkning av infiltrationskapacitet och även återställande av naturliga flödessträckor, återplantering av vegetation, åtgärder som återställer naturliga system för att hjälpa långsamt flöde och lagra vatten.

M32 = Flödesreglering. Åtgärder som innebär fysiska ingrepp för att reglera flöden, till exempel byggandet, ändring eller avlägsnande av flödeshinder (till exempel dammar eller andra dämmande konstruktioner eller utveckling av befintlig flödesreglering), åtgärder som har en betydande inverkan på de hydrologiska förhållandena.

M33 = Byggande av kanaler, invallning av kust och invallningar längs vattendrag. Åtgärder som innebär fysiska ingrepp i sötvatten, kanaler, fjällbäckar, flodmynningar, kustvatten och översvämningsområden. Kan också vara anläggande, ändring eller borttagande av strukturer/vallar eller förändringen av flödesstråk eller sedimentdynamik etc.

M34 = Dagvattenhantering. Åtgärder som innebär fysiska ingrepp för att minska översvämningar på grund av ytvatten, vanligen i stadsmiljö men även andra ytvattenåtgärder ingår till exempel trummor, kan vara att förbättra dagvattensystemens dränerings kapacitet eller konstruktion av hållbara dräneringssystem (hållbara dagvattenlösningar SUDS).

M35 = Skydd Övrigt. Annan åtgärd för att förbättra skyddet mot översvämningar, vilket kan omfatta program för översvämningsskydd via underhåll eller politiska inriktningsbeslut.

Beredskapsåtgärder

M41 = Förbättring av översvämningsprognoser och varning, åtgärd för att upprätta eller förbättra översvämningsprognoserna eller varningssystem för höga flöden.

M42 = Räddningstjänst och beredskapsplanering. Åtgärd för att upprätta eller förbättra beredskapen för en översvämning, institutionell planering, planering och förberedelse för räddningsinsatser.

M43 = Allmänhetens medvetenhet och beredskap. Åtgärd för att upprätta eller förstärka allmänhetens medvetenhet och beredskap för översvämningar.

M44 = Beredskapsåtgärder Övrigt. Annan åtgärd för att upprätta eller förbättra beredskapen för översvämningar för att minska negativa konsekvenser.

Lärande och återställningsåtgärder

M51 = Planering för återställning och översyn för individer och samhället. Avser system för individens och samhällets återhämtning, planer för sanering och återuppbyggnad (för byggnader, infrastruktur, etc.) Kan vara planer för:

- Hälsa och psykisk hälsa, stödåtgärder, inkl. att hantera stress (POSOM).
- Ekonomiskt katastrofstöd (styrmedel via bidrag/skatt), inkl. katastrofrättshjälp, katastrofersättning vid skada.
- Förberedelse för permanent eller temporär utrymning.
- Andra åtgärder för individer och samhället.

M52 = Återställning av miljöskador. Kan vara planer för saneringsåtgärder och restaureringsverksamhet (som skydd för farliga kemikalier och vattentäcker).

M53 = Återställning övrigt. Kan vara lärdomar från inträffade översvämningar, eller revision av försäkringsvillkor.

Andra typer av åtgärder

M61 = Annan

Bilaga 4 Mål- och åtgärdstabell

Denna mål- och åtgärdstabell kommer att användas för rapportering till EU. Denna kan redovisas i sin helhet i riskhanteringsplanen eller i en förenklad version.

Åtgärds-ID	Åtgärdsnamn	Åtgärdsbeskrivning	Åtgärds-kategori	Åtgärds-kod	Resultatmål	Övriga Övergripande mål	Enskild / Samman-slagning	Hänsyn klimat-förändring	Geografisk Prio område	KNA	Kostnad	Ansvarig	Tid	Status	Annan lagstiftning	Synergi	Påverkan MKN			
XF/XS/XB/XL(löpnr.)XXX					F/S/B/L	MX	H/M/E/K/C(löpnr.)	H/M/E/K/C		Ja/Nej	XXX	1-5	Ja/Nej	XXX	XXX	20XX-20XX	Ej påbörjad /pågående /avslutad	XXX		+/-0/okänd
HL1	Övning översvämnings-skydd	Övning av installering av temporära mobila översvämnings-skydd som kan användas vid en situation med höga flöden och/eller översvämning.	L	M42	H2, E1, C1	H, E, C	Enskild	Ja	Tätort X	5	Nej	Låg	Räddnings-tjänst	2030	Ej påbörjad	Nej				
MF1	Integrerad översvämningsrisk i miljötillsyn	Införa och tillämpa rutiner för att systematiskt beakta översvämningsrisk vid tillsyn och prövning av förorenade områden, Seveso-anläggningar och annan miljöfarlig verksamhet.	F	M23	M2, H1, C1	MHC	Enskild	Ja	Kommun X	3	Nej	Låg	Länsstyrelsen	2028-2033	Ej påbörjad	MB	Vatten-förvaltning		0	
EF1	Konsekvensanalys transport	Genomföra en konsekvensanalys av hur översvämnings-påverkar transportinfrastruktur av riksintresse, inklusive identifiering av kritiska stråk, och direkta samt indirekta konsekvenser för framkomlighet, samhällsviktig verksamhet och totalförsvaret.	F	M24	E1, C1, H2	E, H, C	Enskild	Ja	Kommun X	3	Nej	Låg	Länsstyrelsen	2028-2029	Ej påbörjad	Nej	CER			
KF1	Konsekvensanalys byggnadsminnen	Konsekvensanalys om hur byggnadsminnen inom översvämningsshotade områden påverkas av en översvämning	F	M24	K1, K2, H1	K, H	Enskild	Ja	Tätort X	4	Nej	Låg	Kommun	2028	Pågående	Nej				
CB1	Planering av storskalig utrymning	Planering och förberedelser inför storskalig utrymning inklusive utpekanden av uppsamlingsplatser och riskområden	B	M51	C1, H1, H2		Enskild	Ja	Tätort X	2	Nej	Låg	Länsstyrelsen	2028-2029	Ej påbörjad	Nej				

Riskhanteringsplaner

Vägledning för framtagande av riskhanteringsplaner
gällande 2028-2033, enligt EU-direktiv 2007/60/EG om
bedömning och hantering av översvämningsrisker,
förordningen (2009:956) om översvämningsrisker samt
Myndigheten för civilt försvars föreskrift om
riskhanteringsplaner (MSBFS 2013:1)

Myndigheten
för civilt försvar